

Sverigekontakt

En tidning för all världens svensktalande | Nr 3 • september 2009

Välbesökt årsmöte

– Den som säger ett ord slår jag ihjäl, sade Sverigekontakts ordförande Bo Ralph i sitt välkomsttal vid festmiddagen, som följde på årsmötet i Göteborg den 13 juni.

Nu var det inte så illa som det lät. Det var slutklämmen på en typisk Göteborgshistoria. Ordföranden, liksom många av oss andra, tillhör en generation som drygade ut våra studielån med s. k. springvikariat. Om de fortfarande existerar vet jag inte men innebörden var, att man kunde bli upprörd en tidig morgon och ombedd att ställa upp som vikarie i vilken skola som helst för någon lärare, som sjukanmält sig i gryningen. Det kunde vara i princip vilket ämne som helst och några lektionsförberedelser var ju inte att tänka på.

Som springvikarie blev man alltid utsatt för prövning av klassens tuffa gossar. Just denne unge student hade lärt sig ett trick. Han började lektionen med att utan ett ord, lägga upp två tegelstenar på katedern och en tredje som en brygga emellan. Det var dödyst i klassen! Så slog han med handens sida på mittstenen, som gick mitt itu. Detta är, enligt Bosse, inte ett styrkeprov utan teknik. Men det var dödyst i klassen även i fortsättning-en.

Meningen med denna sedelärande historia visade sig vara ordförandens tacksamhet över att Sverigekontakts medlemmar lät sig styras med mjukare metoder.

Sammanfattningsvis fick alla föreningens medlemmar en eloge för sina ideella insatser i alla olika kapaciteter och kompetenser.

Förtjänsttecken

Mot slutet av själva årsmötet och innan vi alla tågade ut för att återsamlas till middagen och hälleflundran (vad annars i Göteborg) behängdes en av föreningens mycket förtjänta medlemmar med Sverigekontakts förtjänstmedalj, nämligen f. 1:e landsarkivarien Per Clemensson. Han fick motta den för många insatser på olika plan: inom emigrantforskningen, inom släktforskningen, som styrelseledamot i göteborgsföreningen, som kursledare och idéspruta när det gäller arrangemang och resor. Hela hans stora nätverk ställs till föreningens förfogande och han tycks stimulera dem alla att ställa upp.

På spaning efter den tid som flytt

Från alla håll hade medlemmarna mött upp, från Helsingfors till Malmö, från Stockholm till Göteborg. På söndagen möttes vi igen för en resa runt sjön Åsunden, bekant alltifrån Sveriges gränshisto-

Per Clemensson dekoreras.

ria till Birgit Th. Sparres romansvit Gårdarna runt sjön. I Ulricehamn, det gamla Bogesund, mötte vi vår guide, som förtjänstfullt lotsade oss runt och berättade om traktens historia.

Under 1300-talets första år slogs Magnus Ladulås söner här, den avsatte kung Birger fick hjälp av sin svåger, den danske kungen, att ta tillbaka sin krona. Dessa trakter var gränsbygder fram till 1658, då Skåne, Halland och Blekinge för gott införlivades med det svenska riket.

Vi minns väl alla Kristian Tyrann, som 1520 med 10 000 soldater tågade upp längs Ätran (som rinner upp ovanför Ulricehamn) och dödligt sårade Sten Sture d.y. i slaget vid Bogesund. Därefter fortsatte danskarna upp till Stockholm, som trots Kristina Gyllenstiernas tappra försvar, föll i danskarnas händer. Detta ledde till Stockholms blodbad, då den svenska högadelns makt stäcktes, något

som så småningom banade väg för Gustav Vasas starka riksstyrelse.

Sjuhärad

Detta är också den gamla knallebygden, ursprunget till "Ullareds-syndromet" med billiga kläder och outlets. Här går det s.k. Kärringrallyt med buss från det ena köpstället till det andra. Knallarna gick land och rike runt med sina madrassvar, fästingar kallade, över axeln, knallade omkring. Eller kommer namnet av alla bergknallarna i Sjuhäradsbygden? Att knalla idag betyder väl närmast att göra affärer i blygsam skala, så som både Ingvar Kamprad och Göran Karlsson i Ullared började.

Starkt fäste

Vid Torpa stenhus gjorde vi ett intressant studiebesök. Härifrån hämtade den gamle Gustav Vasa sin tredje drottning, den 17-åriga Katarina Stenbock. Det var nog ingen rolig brudgum att få för en ung flicka, i synnerhet inte som hon redan var förlovad med en vacker ung man av släkten Tre Rosor. Hon lär en gång ha sagt:

– Kung Gustav håller jag mycket kär, men Rosen förgäter jag aldrig.

Hon överlevde sin Gustav med 60 år, hela tiden som änkedrottning. Nämnas kan att Torpa stenhus aldrig intogs av danskarna. Efter en god lunch kom vi så småningom tillbaka till Ulricehamn, släppte av Agneta, vår duktiga guide, och skildes åt vid Drottningtorget i Göteborg, glada och nöjda efter en intressant dag i trevligt sällskap.

*Ina Nordquist
inanordquist@hotmail.com*

Besök på Torpa stenhus.

Sverigekontakt

utges av

Riksföreningen Sverigekontakt

*

Riksföreningen Sverigekontakt har medlemmar över hela världen som talar svenska och är intresserade av Sverige, svenskt språk och svensk kultur.

Föreningen är en ideell organisation med ursprungligt ändamål att hjälpa svenskar och svenskättlingar i utlandet att bevara kontakten med det gamla landet. Numera är verksamheten framför allt inriktad på att främja det svenska språket i världen.

Redaktör och

ansvarig utgivare: Lars Björkman

Layout: Anette Hermansson

Tryck: CELA Grafiska 2009

ISSN 0346-2439

Riksföreningen Sverigekontakt

Box 53066

SE-400 14 Göteborg

Tel. 031-81 86 50

Fax 031-20 99 02

info@sverigekontakt.se

Besöksadress: Dicksonsgatan 6

Postgiro: 4 05 80 - 3

Bankgiro: 420-5670

Sverigekontakt 3/2009

96:e årgången

Lösnummerpris 15:00 kronor.

För ej beställda manus ansvaras ej.

www.sverigekontakt.se

Omslag: Svenskättlingarna i

Gammalsvenskby, Ukraina sjunger

"Du gamla, du fria..." Foto: Kristina Bergman.

Läs mera om Gammalsvenskby på sidan 15.

NÅGRA KLARGULA FLÄCKAR lyser nu i den mörka lövmassan utanför mitt kontorsfönster. Fastän solen lyser idag känner man att hösten är på väg. Det var bara 7 grader i morse.

Vi fick ett brev från Gunnel Bergström som är deltidslektor i svenska på universitetet i Riga. Hon hade fått sina lettlandska studenter att skriva japanska haikudikter med höstmotiv på svenska. Resultatet blev väldigt lyckat och ett fint urval ur haikucykeln Oktober finns i denna tidning på sidan tio.

Sommarens kurser på Gotlands folkhögskola för finländska svensklärare och den internationella svenskkursen på Billströmska folkhögskolan på Tjörn blev hellyckade att döma av kursvärderingarna. Många sökande kunde inte beredas plats men vi hoppas de kan komma med nästa år. Vi fick också många ansökningar från utlandsboende barn som ville få stipendier för sommarlägret på Sparreviken – ett trevligt sätt att upprätthålla sin svenska och kanske knyta kontakter med barn i Sverige. Att det var kul vet vi från vårt 12-åriga barnbarn som också gick där och var så nöjd att han knappt hade tid att prata i telefon med sina föräldrar. Vi har också fått skriftliga rapporter om lägvistelsen från barn som vi återger på sidorna 20–21.

Jag måste också säga att jag blir glatt förvånad över alla trevliga bidrag som inflyter från människor i olika länder i form av artiklar till denna tidning. Visserligen brukar jag be dem som får något bidrag till en

kurs, resa eller annat att skicka en kort rapport om hur det gått men det har blivit många intressanta artiklar om allt möjligt som är relaterat till vår verksamhet. Det gör att vi tyvärr inte alltid kan ta in alla bidrag som vi tar emot men ibland kan vi ta in några i ett påföljande nummer. Vad vi behöver mer av nu är skildringar av och frågor kring hur det är att leva i flerspråkiga miljöer. Leena Huss som tagit på sig att redigera den spalten får inte in så många bidrag som tidigare och den bygger på självupplevda iakttagelser och egna reflektioner. Hon hjälper gärna till att redigera om det behövs så tveka inte att skriva till henne!

Snart är det dags för den stora bok- och biblioteksmässan i Göteborg. Sedan blir det ett seminarium på den skandinaviska skolan i Hamburg med talare från Sverigekontakt och så kommer konferensen för de baltiska svensklärarna där det i år är Svenska Institutet som är huvudansvarig, med Riga som värdort och med en föreläsare från Sverigekontakt. Mycket annat kommer att ske inom vårt ansvarsområde under hösten men man får också lämna lite tid till svampplockning. Det är ett omvittnat jättestort svampår och häromdagen kom vi hem efter en dag i skogen med massor av gula kantareller, trattisar och en del taggsvamp. Det blev en härlig trattarkantarellsoppa och resten försvann ner i frysen.

*Lars Björkman
generalsekreterare*

Foto: Helena Paulin-Sromberg

Vi är nu mer än halv-vägs igenom vårt första år efter 100-årsjubileet. Med andra ord: föreningen är på god väg in i det andra seklet av sin livstid.

Med mänskliga mått mätt är detta en lång tid. Det har också mycket riktigt hänt en hel del under den tiden. Det är mycket som är annorlunda nu jämfört med hur det var när föreningen började sin verksamhet. Själva drivkraften till att föreningen startades har nästan helt spelat ut sin roll.

Det var ju den stora utvandringen kring sekelskiftet, främst till Nordamerika, som väckte starka känslor i Sverige och skapade underlag för olika motrörelser. Till skillnad från många andra blev vår förening aldrig konfrontativ. När andra med olika medel ville bromsa eller förhindra utvandringen var vår förenings strävan i stället att stödja dem som lämnade landet, arbeta för att de upprätthöll kontakten med hemlandet, visserligen med ett hopp om att de skulle återvända när tiden för det var mogen, men inte nödvändigtvis. Det viktigaste var att bevara sin »svenskhet».

Nu är det ingen som försöker övertala svenskar som vill ut i världen att i stället stanna hemma. Internationalisering är tidens lösen. Studenterna vid våra universitet blir nästan fösta över gränsen för att studera utomlands. Erfarenheter från utrikes tjänstgöring rankar högt på den personliga CV:n. Svenskar flyger och far över hela världen, för längre eller kortare uppehåll utomlands. Vad som är svenskt och vad som är utländskt är ofta en definitionsfråga, svenskhet har blivit ett vanskligt begrepp (och har nog alltid varit det).

Inte ens för de svenskar som permanent bosätter sig någon annanstans behöver det bli så dramatiskt. Världen har blivit mindre i så måtto att det med ganska enkla medel går att ta sig från de flesta punkter på jorden till de flesta andra. Vi får väl se hur länge man kan hålla på så. Människan har vant sig vid att vara tillvarons herre och uppför sig på ett självklart sätt därefter. Omvärlden – det vi brukar kalla miljön – börjar slå tillbaka.

Den ursprungliga tanken var att föreningens bas skulle bestå i en stark medlemskader på hemmaplan. Det var dessa

hemmasvenskar som skulle finnas till hands som stöd för de utvandrare. Numera har föreningen snarare karaktären av en intresseförening för alla. Intresset ligger i att främja kunskap om Sverige, vare sig det gäller att upprätthålla sådan kunskap hos utflyttade svenskar eller att bygga upp den hos entusiastiska icke-svenskar. All agitation har lagts åt sidan – nu är service honnörordet.

Under sommaren bjuds rikligt med tillfällen till att fullgöra båda de angivna uppgifterna. Det är en förbluffande mängd människor som ägnar delar av somrarna till att stärka sina band med Sverige: familjer och enskilda bosatta på olika håll i världen åker hem för att besöka släkt och vänner, barn och ungdomar sänds hem för att träffa sina närmaste och sina kompisar, barn med en svensk förälder engageras på olika sätt för att få med sig ökad förståelse för denna svenska förälders bakgrund.

Föreningen är på varierande sätt inblandad i sådan verksamhet. Det kan röra sig om att vi lyckas utverka någon form av stipendier för riktade insatser, vi samarbetar med olika organisationer som har ett huvudansvar för olika arrangemang med det angivna syftet, t.ex. lägerskolor, någon gång kan vi sammanföra parter som har nytta av att känna till varandra, ofta består vår insats mest i ett ekonomiskt bidrag eller bokförsändelser. Vår erfarenhet är att det behövs förvånansvärt lite reda pengar. Mycket bygger i stället på ideella insatser, personligt engagemang, uppfinningsrikedom och gott humör. Det är tacksamt och uppmuntranande att samarbeta med människor som förfogar över dessa resurser.

Våra egna sommarkurser har också utvecklats på ett succéartat sätt. Varannan sommar (oftast på försommaren) anordnas någonstans i Sverige i samarbete med Svenskläraryöreningen i Finland en fortbildningskurs för i första hand finskspråkiga svensklärare. I juni i år genomfördes en sådan kurs på Gotland, med mycket gott resultat. Varje sommar ger vi också en internationell kurs, i samarbete med Billströmska folkhögskolan på Tjörn, alltid i månadskiftet juli–augusti. Båda dessa kurser är mycket väl besökta. Den internationella tycks växa oavbrutet. Det smärtnar att inte kunna ta emot alla som vill komma. Kunskapsnivån hos deltagarna varierar, varför dessa indelas i olika grupper. De mest avancerade kan visa upp en standard som får en att undra

över vad det är som driver folk från hela världen att ägna tid och möda åt ett språk som en del svenskar själva ser ned på.

Det är naturligtvis stimulerande att höra brasilianare, ryssar, japaner och schweizare tala så gott som felfri svenska, men det är också närmast rörande att följa dem som från början knappast kan något för att efter några veckors kämpande med ovana ljud och böjningar framgångsrikt samtala på svenska med varandra och sina lärare. En och annan dråplig situation uppstår, men det blir oftast bara en extra krydda.

Det föreningen tillsammans med andra instanser åstadkommer på det här området vill man gärna tänka sig vara av stort värde. Inte minst den återkoppling vi får från deltagarna tyder på det. Ibland får man inblickar i människoöden som man svårigen hade kunnat föreställa sig. Det är många som blivit så förtjusta i våra kurser att de söker sig tillbaka år efter år. Vilken betydelse dessa kontakter har på sikt är det nästan omöjligt att värdera, men det finns många exempel på att våra kursdeltagare senare utvecklat ett strålande ambassadörskap på sin egen hemmaplan. Vi är tacksamma mot alla vi samarbetar med för att vi får möjlighet att göra dessa insatser.

Det finns således vissa pangnummer i vår repertoar som vi inte frivilligt skall sluta med, så länge någon ber oss uppträda. Däremot kan det finnas anledning att se över vår verksamhet då och då, inte minst i samband med ett jubileum. I styrelsearbetet har detta också mycket riktigt kommit på tal. Det pågår nu en policydiskussion, som förhoppningsvis kan leda fram till något slags dokument under hösten. Det blir säkert inga revolutionerande ändringar, men finjusteringar kan också vara viktiga. Information kommer naturligtvis att utgå på vederbörligt sätt.

På västkusten har sommaren mest varit blöt. En fördel med detta är att trädgården på Dicksonsgatan har hållit sig grön och erbjuder en stimulerande anblick för personalen på kansliet. Det kan behövas när arbetsuppgifterna hopar sig. För sådana finns i rikt mått. Det är ett gott tecken.

Jag ber att få önska alla en god skörd!

Bo Ralph

Isabella, Falun och den hannoveranska ätten

Om beskrivning av färger

Jag skulle måla om trappan till gästhuset i dalablått. På en färgkarta med hundratalens nyanser fann jag den som bäst överensstämde med min inre föreställningsvärld och fick den hopprörd eller hopskakat eller vad det nu är man gör numera för att förvandla en vit färgburk och pigment till en tanke.

Det blev som affischörens livsprojekt i Strindbergs Ett drömspel – mutatis mutandis – det blev inte den rätta gröna färgen på sänkhåven.

Men det gav mig tankar kring det semantiska fältet färgord.

Regnbågsfärgerna är den vanligaste utgångspunkten: rött-orange-gult-grönt-blått-indigo-violett. Färgord kan ange en kulör, en nyans, en ton, de kan vara mätade eller omätade, bleka, ljusa, mörka eller anges som ungefärligen: x-aktig. De kan definieras genom optiska begrepp, ljusets frekvens eller våglängd. Man kan referera till olika färgämnen – krapprött, ultramarin, ockragult. Det finns sinnesanalogibeteckningar som chockrosa, knallrött, isblått. Rimbauds vokaldikt hör hit: *A noir, E blanc, I rouge, U vert, O bleu: voyelles/Je dirai quelque jour vos naissances latentes!..*

Hur många färgord behöver vi för att nå exakthet i beskrivningar och poesi? Det finns språk som har två ord: ljust och mörkt. Finns det tre kommer alltid rött sedan. Några andra klarar sig med fyra-fem.

Svenskans utgångspunkt är de åtta autonoma färgorden – de som med Goethes ord ”inte längre erinrar om sitt ursprung” och som omfattar de sex elementarfärgerna gult, rött, blått, grönt, vitt och svart samt färgorden brunt och grått. Så finns det en hoper nästan autonomiserade: beige, gredelin, lila, syrén, violett, orange, skär, turkos.

Färgorden som är liknelser eller metaforer från natur och vardagsliv är många: blodrött, vinrött, hallonrött, himmelsblått, duvgrått, gräsgrönt, mossgrönt, solgult, citrongult, korpsvart, snö-vitt. Femte hästen apelfrå hos Staffan Stalledräng – med fläckar av äpplestorlek. Syrén, orange, lavendel, fuchsia, elfenben, lime, smaragd är direktöverförda från blommor, frukt, zoologi, geologi. Bärnsten från bärnsten. Korall från korall. Hudfärg är en knepig sort.

Det verkligen svåra kommer när vi rör oss med de kulturella konnotationerna, när man måste känna till en bakgrund eller en anekdot eller en tradition.

Och här kommer min dalablå färgföre-

ställning in, tillsammans med den faluröda färgen på mitt sommarhus. Vadå dala, vadå falu? Hur ser neapelgult ut, khaki, isabellfärg, berlinerblått, Van Dyckbrunt?

British racing green, BRG, även kallad brunswickgrön, jaktgrön eller skogsgrön är den färg som Storbritannien hade i schemat för internationella bilsportsfärger. Dess ursprung omfattar långa förklaringar. Italien, Tyskland och Frankrike hade redan tagit de engelska flaggfärgerna rött, blått och vitt, så därför var bara grönt kvar – men just den mörkgröna nyansen hade också burits av brittiska ge-

värsskyttar under 1700-talet, det var även den färg som GWR, Great Western Railway hade på sina lok och – vad viktigare var, det var färgen för det braunschweigska kavalleriet i Tyskland, kopplat till det engelska kungahuset med rötter i ätten Hannover. Khaki betyder dammigt och har sina språkliga avstamp i hindi och persiska, och användes som uniformsfärg av brittiska armén i Indien i mitten av 1800-talet. Ständigt dessa koloniala påhitt.

Isabellfärg kräver också en lång historia. Det är en brunaktigt vitgul färg, ungefär som kaffelatte. Smutsgul kan den rimligare kallas och har sitt namn efter den spanska prinsessan Isabella, som hade lovat att inte byta linne förrän hennes gemål Albrekt av Österrike intagit Ostende. Belägringen av staden varade i tre år, 1601–1604. Ja kära nån. Neapelgult är lättare, bara en kemisk anvisning, dess pigment är antimon. Och Van Dyckbrunt är förstas den mörkt brun-

svarta färg som konstnären använde i stora mängder.

Utgivningen av James Joyce Ulysses komplicerades genom att han envetnades med att ha omslagsfärgen i exakt greklandsflaggblått.

Så till de svenska färgberättelserna: Falu rödfärg har sitt namn och sin färg från pigment från Falu koppargruva och är inte bara billig och lättmålad utan också för nordiska klimatförhållanden lämpligt träkonserverande genom sina mineraler koppar, järnockra, kisel syra och zink. Den fortsatta processen låter som något av Elsa Beskow: man kokar samman rågmjöl, vatten, linolja och rödfärgspigment. Färgen har använts från 1500-talen och var under 1600-talet ett tecken på välstånd – förebilden var de röda tegelhusen på kontinenten – men tvåhundra år senare var rödfärgen en annan slags klassmarkör – den lilla röda stugan som är en så stark svenskhetssymbol är inte så gammal som man skulle tro. Stora gårdar och herrgårdar målades med dyrare gul färg. Men för att stanna i Beskowland; tant Gredelin blev betydelsefullt specifik och nyansen blev lila.

Eftersom denna text skrivs under en islandsvecka frågade jag runt om här inhemska varianter och fann en del inom geologi och zoologi: mórau”ur, mo-röd; färgen på en viss slags järnhaltig jordart, och samlingsbegreppet sau”arlitir som är alla de färger som får päls och fårull kan ha, grått, svart, brunt, vitt, dvs vanliga islandströjnyanser. Dessutom stor exakthet för alla andra husdjur: Dökkgrágul-kolóttor, mörkgrágul, steingrá och sægrá.

Jag målade förstas trappan med den färg jag fått – tidens tand får väl göra sitt för att verklighetens nyans skall sammanfalla med drömmens. Dessutom har jag förstas att det är med dalablått som med fransmän och antalet ostar.

Och så måste jag göra en mental notering att barnbarnen så småningom måste hamstra Falu rödfärg eftersom den beräknas ta slut 2090.

Ulla Berglindh
Ulla.Berglindh@ped.gu.se

Samspråk med flerspråkiga familjer

Det är nu nästan tio år sedan denna spalt blev till. Föreningstidningen Samspråk hade försvunnit i och med att Föreningen för flerspråkiga familjer som varit verksam under 1985-1999 hade lagts ner. Då erbjöd redaktionen för Sverigekontakt mig möjligheten att ha en spalt i tidningen där jag i liten skala kunde fortsätta att publicera artiklar från föräldrar eller andra som ville dela med sig av sina frågor, funderingar och erfarenheter kring flerspråkighet. Jag brukade få ett par bidrag inför varje nummer av Sverigekontakt och det kändes som om det även fanns ett stort behov hos många läsare att lära sig av andras erfarenheter. Under de senaste åren har bidragen blivit allt färre vilket gjort att denna spalt delvis bytt karaktär. Nu skulle jag vilja vända den trenden och återigen uppmantra er alla som har tankar, frågor och goda idéer kring flerspråkighet att fatta pennen och skriva till vår spalt. Man kan skriva på många olika sätt, mer faktabetonat eller mer kåserande, kortare eller längre, och man kan få redigeringshjälp om det behövs. Man kan även skriva om sig själv, sina barn eller barnbarn, eller man kan presentera en skola, klubb eller region där flerspråkigheten frodas. Det är ju det som är viktigt här: att lyfta fram nyttan och glädjen av att kunna flera språk och språkliga varieteter. Det är viktigt att uppmantra barn och unga människor att skaffa sig en så bred språklig repertoar som möjligt. Då öppnas med ens många dörrar. För att illustrera detta lite grann vill jag här nedan ge ordet till Jenny Willner från Berlin som tidigt fick chansen att bli flerspråkig. Hon har svarat på frågor som hon fått av mig per epost.

Leena Huss

1. I vilka länder har du bott och var bor du just nu?

Jag växte upp i Åbo, i Finland, men vår familj bodde ett år i London när jag var 5–6 år gammal och jag var utbyteselev i en västtysk småstad som 17-åring. När jag var 20 flyttade jag till Berlin för att studera och tog magistersexamen i germanistik och filosofi 2004. Sedan 2006 skriver jag min doktorsavhandling och undervisar vid litteraturvetenskapliga fakulteten vid Freie Universität Berlin. Däremellan jobbade jag som kulturkorrespondent för finlandssvensk radio. Jag har alltså bott i Berlin sedan 1997 – med undantag av en utbytestermän som doktorand vid New York University och kortare gästforskaruppehållen där under de senaste två åren.

Mrs Smith's skolklass i West Achion First School vintern 1982–83. Foto: Kjell Nybacka.

2. Vilka språk talades omkring dig i din barndom? Vilket/vilka språk lärde du dig först? Har du något tidigt "språkminne": vad någon sagt om något språk eller vad som hänt dig när det gäller språk?

Min familj och alla mina släktingar är finlandssvenska – daghem, skola, fritidsaktiviteter etc. fanns också på svenska och vårt hem var fullt av svenska böcker. Min mamma har berättat att mitt första personliga möte med finskan ägde rum när vi flyttat till ett höghusområde med lekplats när jag var tre år gammal. När jag placerades i sandlådan med de flerspråkiga barnen lär jag ha stirrat på dem tyst och länge, sedan skrattat och börjat imitera deras språkmelodi med nonsensord. En isande tystnad sänkte sig över sandlådan när de andra ungarna lade ned sina spadar och hinkar och stirrade tillbaka på mig. Mitt eget första minne måste härstamma från ungefär samma tidsperiod: Jag *drömde* att jag talade flytande finska. Det var ungefär som att drömma om att flyga – man vaknar och inser att det tyvärr inte är sant – förutom att jag faktiskt så småningom lärde mig finska på ovannämnda lekplats med omgivande skogsbyn.

Den processen avbröts när vi tillbringade ett år i London när jag var fem. Till mina föräldrars förvåning blev jag genast inskolad där – myndigheterna sade att alla invandrare påstår att de bara tänker stanna i ett år. Jag placerades i en primary school med integrationsklass för utländska barn. I efterhand har jag insett att jag i egenskap av västeuropeiskt akademikerbarn antagligen var något av ett

undantag där, flera av de andra var flyktingar. Alla hade olika modersmål och alla lärde sig engelska mycket snabbt. Jag minns en gång när experter eller inspektorer på besök för att iakttä oss eller kontrollera huruvida invandrarbarn som omges av andra invandrare kan lära sig hyfsad engelska. De gick omkring bland våra små bord och nickade och antecknade och sade "oh, really?" när vår lärarinna Mrs. Smith – som brukade berätta sagor för oss – stolt förklarade att vi till och med talade engelska på rasterna. Det var alltså på engelska som jag lärde mig att läsa, skriva och räkna. Väl tillbaka i Finland gick jag på finlandssvenskt daghem i ett år till innan jag blev skolpliktig enligt finska kriterier.

3. Vilka språk förekom i din skola, antingen som undervisningsspråk eller – ämnen? Minns du något roligt, spännande eller tråkigt som hände dig när det gäller språken i skolan eller utanför?

I skolan i Finland var finlandssvensk "högsvenska" vårt undervisningsspråk. Från och med tredje klassen undervisades finska som första främmande språk. Eftersom de flesta andra eleverna kom från helt tvåspråkiga familjer hörde jag med min lekplatsfinska till de sämsta i klassen. Från och med den fjärde klassen undervisades engelska, från och med den åttonde tyska. I gymnasiet tog jag enstaka kurser i ryska, italienska och franska. Undervisningen var i allmänhet mycket inspirerande – tack vare engagerade språklärare. Men den byggde på väldigt torra, pragmatiska principer. Texterna vi

läste var nästan bara konstruerade exempel på grammatikregler, tråkiga tillämpningar av ordlistor. Det var ändå inte så illa att ha pluggat tysk grammatik utantill när jag reste till Tyskland som utbyteselev och lärde mig prata. Medan jag bodde hos en tysk värdfamilj, gick i skola och levde tonårsliv på tyska i småstadens krogar fanns grammatikreglerna hela tiden med som en slags struktur i bakgrundet. I gymnasiet hölls all språkundervisning enligt en humanistisk tradition: på engelskatimmarna läste man Shakespeare eller aktuella politiska tidningsartiklar, man skulle lära sig att diskutera intellektuellt. Det var givande för alla som hängde med – för mig var det spännande. Men det var upprörande att se hur nedlåtande lärarna behandlade de elever vars invandrar- eller arbetarklassbakgrund gjorde det svårare för dem att tillägna sig den speciella habitus som kultiveras inom det tyska *Bildungsbürgertum*. (Den inställningen återspeglar sig tyvärr i hela det tyska skolsystemet som är bra för dem som kommer från hem med hög utbildningsnivå men uselt för i stort sett alla andra.)

4. Vilka språk omger dig nu som vuxen? Vad har du för förhållningssätt till dina olika språk? Hur tänker du kring

dem och din egen (språkliga) identitet? Hur ser du på flerspråkigheten som en del av ditt liv?

Flerspråkigheten är en så central aspekt av mitt liv på alla plan att jag inte ser skogen för bara träden. Jag har ju aldrig bott i ett land där jag kan gå till butiken och använda mitt modersmål.

Idag är jag mest omgiven av tyska, jag skriver min doktorsavhandling på tyska, undervisar på tyska och tänker omväxlande på tyska och på svenska. I nästan sju år arbetade jag med att transkribera den tysk-svenska författaren Peter Weiss svenskspråkiga anteckningar inom ramen för en kritisk utgåva av hans tvåspråkiga notisböcker på cd-rom. Sedan den blev färdig (2006) har svenskan tyvärr hamnat lite i skymundan. Under de senaste två åren har använt engelskan mera aktivt i arbetssammanhang – genom att hålla föredrag i USA osv. Men jag vill gärna återuppta svenskan. I längden vore det konstigt att arbeta så intensivt med språk utan att använda mitt modersmål.

Vid Freie Universität Berlin har jag hållit litteraturvetenskapliga seminarier om tysk litteratur skriven av författare med flerspråkig bakgrund. Nyligen höll jag ett seminarium om språk och våld och nationalsocialismens inflytande på

tyskan. Det handlade också om hur rasföljelsernas överlevande offer beskriver sitt förhållande till det tyska språket. Deltagarna var ca. 40 tyska bachelor-studenter, och jag tror att det var av betydelse att mitt eget perspektiv på tyskan är en utomstående, även om jag inte kan säga exakt hur det påverkade dynamiken. Min doktorsavhandling handlar om hur språkupplevelser beskrivs i litteraturen. Jag har valt att ta fasta på aspekter som jag *inte* känner igen av personlig erfarenhet: Jag behandlar exilförfattares beskrivningar av språkupplevelser och analyserar sambandet mellan språk och våld. Att lära sig språk medan man flyr undan ett dödshot har ingenting att göra med min ganska lyxiga språkbiografi, däremot tror jag att min egen bakgrund gjort mig mottaglig för faktumet att beskrivningar av språk aldrig *enbart* handlar om språk. Erfarenheter av alla slag efterlämnar spår i ”språkbeskrivningens retorik” (min arbetstitel) – och det vill jag analysera.

Artiklar till denna spalt välkomnas varmt!
Skriv till Samspråk/Leena Huss,
Källarbäcksvägen 13, SE-75752 Uppsala
eller epost: leena@huss.se

Avslutning på sommarkursen i svenska

Fredagen den 14 augusti var det avslutning på Billströmska folkhögskolan på Tjörn för de 47 elever som följt kursen i svenska under tre veckor. Jag hade förmodligen fått vara med på den trevliga festen och det var verkligen en upplevelse.

De 47 studerande kom i år från 19 olika länder. Det var en väl sammansatt grupp vi mötte, så glada och nöjda med kursen. De var imponerade av lärarnas stora engagemang och kunnande och alla ansåg att de lärt sig otroligt mycket. Programmet hade varit varierat och intressanta föreläsare utifrån hade ytterligare berikat.

Förutom den intensiva träningen i svenska hade eleverna också fått göra utflykter. De var i Göteborg förstås och Riksföreningen bjöd på information och böcker som vanligt efter en rundtur i staden. De hade också varit i Marstrand och imponerats av arkitektur och natur. En dag gick de en guidad naturpromenad runt Sundsby, Margaretha Huitfeldts vackra säteri på Tjörn, och de fick besöka svenska hem där det bjodits kaffe och kakor. Deras intryck var att svenskarna var otroligt generösa och gästfria.

Vad som varit extra roligt i denna trev-

Ett av borden vid avslutningsmiddagen. Francisco syns näst längst bort på vänster sida.

liga grupp berättade lärarna, var att alla genast bestämt att de hela tiden bara

skulle tala svenska, och att det löftet hade hållits. Detta bidrog säkert till att

→

eleverna gjort så stora framsteg – man hade tagit väl vara på sin tid!

Schweiziskan jag satt bredvid under middagen sa att det var så underbart med den svenska naturen, man kunde gå i bergen utan att ramla ner för stup så lätt som i Schweiz! Den unge studenten från Minsk ville läsa mera om svensk historia för vikingarna har ju lämnat så många spår i hans land. Italienaren sa att maten var fantastisk i Sverige, det vara bara det där med pastan som man inte klarade av. Kursen kallas ju annars sedan många år för ”trekiloskursen”, maten är så otroligt god att eleverna i genomsnitt ökar tre kilo i vikt.

Alla fick diplom och medalj efter avslutad kurs. Allra högst applåderad blev

Francisco från Moçambique. Francisco har haft en ofattbart svår barndom och levt som gatubarn i Maputo. Lyckliga omständigheter, hjälp från goda människor och hans starka vilja, intelligens, flit och karisma har gjort att han kunnat få arbete på den skandinaviska skolan och hjälp till att studera och nu är han snart färdigutbildad lärare. Då Sverigekontakts ordförande Bo Ralph, hans hustru Anna Hannesdóttir, Lasse och jag besökte den Skandinaviska skolan i Maputo förra året fick vi tillsammans med skolans lärare och med Francisco som guide besöka gatubarnen och se hur de lever. Vi hade alla sett mycken misär tidigare, men detta var nog det starkaste vi någonsin upplevt. Det var en upplevelse ingen av oss glöm-

mer och vi känner en enorm beundran för Francisco som dessutom nu talade en riktigt god svenska. Han får nog och är sannoligen värd en ljus framtid!

Kursen på Billströmska blir alltmer populär och långtifrån alla som sökt kunde i år beredas plats. Många söker tidigt på året och några återkommer gärna ett par år i rad – en deltagare nu för fjärde gången! Vi såg adresser utväxlas och tårar fällas vid avskedstagandet. Det är inte bara kunskaper i svenska språket och kulturen som ges på Billströmska utan det knyts även många vänskapsband över all världens geografiska gränser.

Karin Björkman
kabjorkman@hotmail.com

Svensklärare från Finland på Gotland

Måndagen efter midsommar samlades ett 30-tal svensklärare från Finland i Visby och fortsatte färden tillsammans vidare till Hemse för att delta i sommarkursen för svensklärare i Gotlands folkhögskola. Det omväxlande programmet bestod av utflykter, föreläsningar och studier i Gotlands natur, kultur och historia. Även gutamål, gotländsk litteratur och folkhögskolepedagogik presenterades.

Det uppstod livliga diskussioner efter att lärarna fick uppdatera sina kunskaper i svenska nyord samt höra vad som är aktuellt inom den svenska skolvärlden i dag.

En kväll besökte lärarna Roma sommar-teater och en annan kväll fick gruppen besök av författaren Håkan Östlundh som bor på Gotland under sommaren och placerar sina deckarhistorier där. Deltagarna fick prata och lyssna på svenska hela veckan och återvände hem med en massa nya intryck som kommer att le-

vandegöra svenskundervisningen under det kommande läsåret.

Kursen ordnades av Riksföreningen Sverigekontakt i samarbete med föreningen Svensklärarna i Finland rf, Svenska nu – nätverket för svenska språ-

ket och kulturen i Finland samt Gotlands folkhögskola.

Tiinaliisa Granholm
Svensklärarna i Finland rf och
Svenska.nu
tiinaliisa.granholm@hanaholmen.fi

Reportage från ett lettiskt barnhem

Hösten 2008 gav jag en kurs i journalistik för fjärdeårsstudenterna som läser svenska vid Lettlands universitet. Vi gick igenom några av grunderna i den skrivna journalistiken och de fick träna på att skriva notiser och ingresser. Vi jämförde också nyhetsvärdering och namnpublicering i svenska och lettiska medier, och diskuterade journalistikens betydelse i samhället.

Som avslutningsuppgift fick varje student arbeta självständigt med ett längre reportage. De skulle välja en person eller en miljö som de kunde följa under ett par dagar och som kunde generera ett reportage om något för dagens Lettland aktuellt ämne.

Uppgiften resulterade i många fina be-

rättelser, inte minst Arnita Paulovicas gripande skildring från ett lettiskt barnhem.

Per Shapiro, lektor i svenska vid Lettlands Universitet (per.shapiro@telia.com).

Fyrtiofyra barn sitter i en rå hall framför en stor TV. Tonåringarna på stolar längst bak, de minsta på en matta längst fram. Det är en måndagskväll, en dag innan Lettlands 90-årsjubileum, hos Iveta och hennes elever på barnhemmet. Några barn har åkt hem, men de flesta har ingenstans att åka.

Jag kliver över tröskeln till barnhemmet för att träffa Iveta och hennes elever. Ive-

ta möter mig med ett varmt leende och hennes blick visar att hon är trött.

– Det har varit en lång dag och barnen har varit ganska oroliga, försvarar lärarinnan sin trötthet.

Vi går upp två våningar längs en sliten stentrappa genom en smal korridor där ytterkläder hänger på rad, förbi tvätttrum och toaletter. Det luktar lite obehagligt. Längs vår väg står några barn och tittar nyfiket på mig. De modigaste hälsar mig och fnissar. Vi går in i ett mysigt rum där små barn leker. Barnen tittar misstänksamt på mig men sedan fortsätter de att leka tillsammans. Ivrigt visar Iveta mig runt. Randiga överkast på sängar, rosa tapeter, vita tunna gardiner för fönster, en porslinstallrik på väggen med blom-

mor på. Vi sätter oss på en ganska hård säng och Iveta börjar berätta för mig om barnhemmet. Först förklarar hon att barnen bor på barnhemmet antingen för att de är föräldralösa eller att föräldrarna av sociala skäl inte kan ta hand om dem. Fattigdom är den största anledningen till att barnen skickas hemifrån. Arbetslösheten är hög, likaså brottsligheten. Alkoholmissbruket är utbrett. Många familjer har inte råd att låta barnet gå i en vanlig skola. Barnen kan stanna på barnhemmet tills de har gått ut nian. Totalt bor 158 barn mellan 5 och 16 år på barnhemmet. På vardagarna går barnen i skolan men på helgerna måste barnen hjälpa till med städning och andra sysslor.

Hon själv har jobbat på barnhemmet i 8 år och varenda dag tillbringat hon här. Hennes arbetsdag börjar klockan sju på morgonen och slutar klockan tio på kvällen. Iveta bekänner att hon älskar sitt arbete fast man måste vara stark, energisk, målmedveten och vänlig om man vill jobba på barnhemmet.

Hon berättar att barnen här är olika, med olika öden. Många av dem är lugna, öppna och mycket vänliga men en stor del av dem är nervösa, introverta och obeslutsamma. De vill inte plugga för att de har inget mål i livet. Iveta anser att det är på grund av deras barndom. Barnen förstår ofta inte att man måste ha en bra utbildning om man vill hitta ett bra jobb. Många vill ha ett bra arbete men vill inte jobba hårt för att uppnå sina mål. Lärarna försöker lära barnen så mycket de kan men ibland vill eleverna inte acceptera att man måste kämpa hårt för sin plats i världen.

– Jag är mamma också för mina elever inte bara för min egen son, säger Iveta.

Hon skildrar att barn ofta kommer till henne för att be om råd eller bara för att få en kram. Det är kärlek som de saknar mest, anser Iveta. Hon går aldrig hem utan en kram från sina elever. Lärarinnan vill att barnen skall veta att det finns åtminstone en vuxen som de kan lita på medan de bor på barnhemmet. Deras föräldrar har bevisat att de inte bryr sig så mycket om sina barn, annars skulle barnen bo hemma, tycker Iveta.

– Vet du vad? säger plötsligt en liten pojke som har satt sig bredvid mig och håller mig i handen.

– Jag tycker att här är det bättre än hemma hos mamma. Jag vill inte åka hem, jag ska stanna här för evigt, erkänner den lilla pojken skrattande.

Han släpper inte min hand och jag låter bli för hans ögon ljuger inte – han saknar uppmärksamhet från en vuxen människa. Inte bara uppmärksamhet, det är också kärlek som saknas. Den mörkhåriga pojken som håller min hand heter Armands och han är 8 år gammal. Han är mycket vänlig och det märks att han tycker om

att uppträda. Armands gillar att sjunga och dansa. Han drömmer om att bli en hip-hop stjärna. För att visa sin begåvning, börjar den lilla pojken sjunga och hans fötter rör sig i takt. Han berättar att han träffar sin mamma en gång om året och pappa sitter i fängelse. Honom har Armands aldrig träffat – pojken vet bara att pappan finns. Det märks inte att pojken saknar familjen och det är klart – han har ju aldrig haft en riktig familj. Den lilla handen släpper fortfarande inte min och jag förstår att den här vänskapsgesten betyder väldigt mycket för min lilla vän.

Vi går vidare till de äldsta flickornas rum och medan vi går, känner jag att det är småkallt överallt inomhus, gissningsvis 16–17 grader. Utomhus är det minus 1 och snö. Nästan alla barn har för tunna kläder för att kunna klara någon längre tid ute och jag ser att framför huset springer några barn på hala stigar utan ytterkläder.

Rummet där 16 flickor bor är inte så stort, kanske 25–30 kvadratmeter. Det blir säkert inte mycket golvyta kvar när alla sängar rullats fram. Några idolbilder är fastmålade ovanför flickornas spegelbord med kammar och hårspännen. I en av sängarna sitter en smal flicka och läser en bok. Flickan heter Agnese och hon börjar genast berätta för mig om barnhemmet när hon fått reda på vem jag är.

– Vi får kött två gånger i veckan, ibland tre men det är alltid god mat här, berättar Agnese. Barnhemmet har också grönsaksodlingar, växthus och äppelträd. Varje onsdag och lördag får barnen göra sig rena i duschrummet i källaren. Tvål och schampo finns alltid och varje barn har egen tandkräm som de får av lärarna. I varsin skåp i sovsalarna förvarar barnen sina personliga tillhörigheter. Agnese berättar att klockan halv nio är det läggdags för de små och de stora barnen går till sängs klockan 22.

– I början av höstterminen gråter de nya mycket. Men sedan vänjer de sig, tillägger Iveta. Hon berättar att vissa barn aldrig anpassar sig helt till barnhems livet. Då och då får klassläraren rycka ut mitt i natten och med hjälp av polisen leta efter barn som rymt.

Sedan fortsätter Agnese ivrigt med sin berättelse om barnhemmet. Hon skildrar att nattpatrullen kommer klockan 22 och den börjar med en rundtur genom var och en av de tjugo sovsalarna. När alla rummen är genomkammade stannar nattpatrullen på kontoret på bottenvåningen. Där sitter de hela natten och lyssnar. När de hör något konstigt, går de dit. Agnese har bott på barnhemmet från att hon var 6 år gammal. Nu är hon 14 år. Hennes mamma sitter i fängelse och flickan har inte träffat mamman på 7 år. Om pappan vet Agnese ingenting.

– Mamma skickar brev till mig nästan varje månad, säger hon glatt.

Det märks att hon älskar sin mamma av hela sitt hjärta – hon pratar om sin mamma med mycket stor ömhet.

Fast flickan erkänner att hon har glömt hur mamman ser ut i verkligheten. Agnese har en gammal bild på sin mamma och det är hennes största dyrbarhet. Nästa år måste Agnese lämna barnhemmet för att hon är färdig med sina studier då. Hennes mamma också kommer ut från fängelset nästa år och flickan anser att det kommer att bli ett helt nytt liv för dem båda. Agnese har inte några framtidsplaner. Hennes största dröm är att få träffa mamma och börja ett nytt liv tillsammans.

Vårt samtal bröts av en signal. En skarp signal som ljuder över barnhemmet. Det är inte brandalarmet som gått, bara dags för kvällsmat. Samma vassa signal ljuder klockan sju varje morgon får jag veta, men då betyder den allmän väckning.

Iveta och jag går ner till matsalen som har plats för hundra barn åt gången. Först äter de mindre barnen och en halvtimme senare de större. Ikväll består maten av gröt, te och smörgås. De små sitter redan vid bordet och äter. Nu är det dags för Iveta att ta hand om barnen igen.

– Det är ett meningsfullt men tungt jobb. Vi klarar att ge barnen bra skolundervisning, men när det gäller föräldrollen räcker vi inte till alls, konstaterar Iveta innan vi tar farväl.

Jag tackar henne för möjligheten att ha fått spendera tid med dem på barnhemmet och går längs med den långa mörka korridoren hemåt tills jag hör att någon ropar mitt namn. Armands. Han springer fram till mig och omfamnar mig. Hans små händer håller mig stadigt och han ber mig viskande och osäkert att komma igen tillbaka till barnhemmet. I hans ögon ser jag att han är rädd – rädd för att bli avvisad eller rädd för ett nej. Jag vill absolut inte göra min nya lilla vän besviken, därför lovar jag att komma tillbaka.

– Jag ska vänta på dig då, säger lilla Armands glatt och springer tillbaka till matsalen.

Mitt besök på barnhemmet är slut. Jag stänger barnhemmets tunga dörr och tårar börjar rinna på en gång. Det går inte att hålla dem inne.

Allt som jag upplevde på barnhemmet är starkare än jag och det går inte att sluta gråta. Det som jag förstår bättre än någonsin är att jag har ingenting att klaga över – jag har ju en familj och ett hem där någon alltid väntar på mig...

*Arnita Paulovica
sharleen09@inbox.lv*

HAIKU

Tre rader stämning
Inte för sentimentalt
Med oväntat slut

Först fem stavelser
Nästa har sju stavelser
Och sist fem igen.

Studenterna på kurs 4 vid Lettlands universitet skrev haiku på svenska, så pennorna glödde under hösten 2008. Ett av resultaten blev en hel svit som vi kallade "Oktober". Övningen började med en "hjärnstorm" där studenterna fick associera ord som hade att göra med hösten.

Att det blev just haiku, beror på att jag själv hade startat en skrivarcirkel i den journalistgrupp som jag är medlem i. Först läste vi varandras artiklar om energi, miljö och andra ämnen som hör till jobbet. Men sedan ville någon skriva friare. En journalist protesterade och trodde inte på sin förmåga. Men det var hon som till nästa möte skrivit väldigt fina haikudikter, vilket ledde till att vi allesammans började skriva haiku.

Och jag blev inspirerad att förmedla det vidare till våra studenter. Efter oktobersviten skrev de ännu fler dikter, varav några inte är haiku utan fri poesi. De fick i uppgift att se detaljer i verkligheten genom en liten ram.

Jag kommer att använda haiku igen i undervisningen. Jag gillar när det inte blir för sentimentalt. Och det kan vara skönt att luta sig mot haikuns strama form, när man försiktigt börjar locka fram poeten inom sig (som bor hos var och en, det är jag övertygad om!)

Studenterna heter Karlis Matisons, Marina Schimide, Ilze Ladusa, Liga Lice, Ilva Putnina, Arnita Paulovica och Ieva Zonberga

*Gunnel Bergström,
frilansjournalist och en av tre som delar
på ett Svenska institutet-lektorat i Riga
gunnel.bergstrom@telia.com*

Ur haikucykeln Oktober

Röd, gul, orange, brun
lövfällning i oktober
som lugnt och varmt te.
(Ilze och Liga)

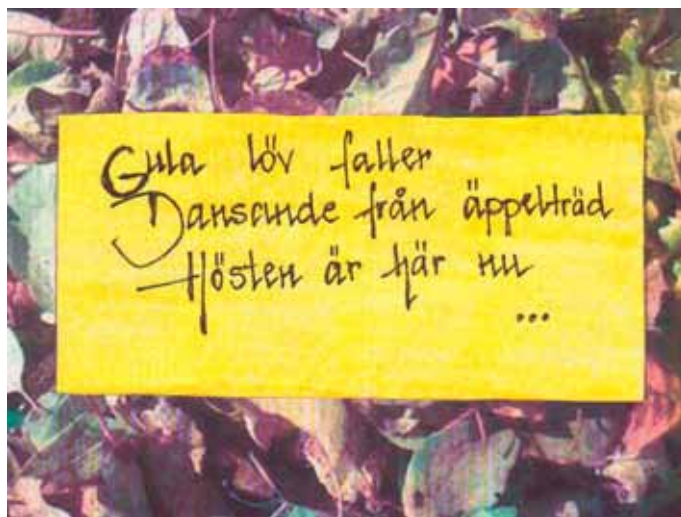
Morgons starka vind
Fryser din kropp och hjärta
Han skrattar igen
(Ilva)

Dimmiga dagar,
Nakna, mörkgråa kvällar –
Gratis potatis.
(Karlis och Marina)

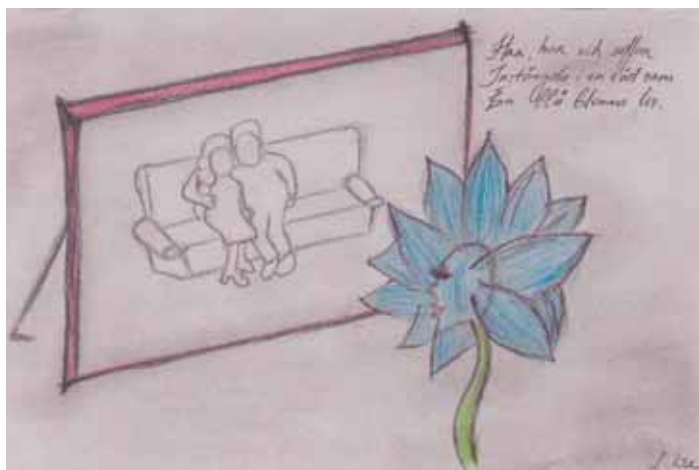
Röda rosorna
står i en vit porslinsvas
på mitt lilla bord
(Ieva)

(Marina)

(Arnita)

(Liga)

(Ilze)

Vitrysk skog, svensk kärlek

Reportage från ett svenskt familjegods i Vitryssland

Djupt inne i skogen vid den vitryska gränsen mot Litauen står ett halvt förstört kapell. Där sitter fortfarande en metallskylt med datumet för dess uppförande – 1841. Det är den enda byggnaden här som vittnar om att det en gång bodde en svensk ätt i Vitryssland; familjen Svolcken.

Prolog

För tio år sedan kunde man knappast föreställa sig att det skulle arrangeras talrika utbildningsprogram, näringslivsprojekt och litteraturmöten mellan Vitryssland och Sverige. Det är bland andra Sveriges ambassadör Stefan Eriksson och Centret för svenska studier i Minsk som bidragit till detta. Ambassadören har även lärt sig det vitryska språket, trots att det är knappt en tiondel av Vitrysslands invånare som talar det. Centret för svenska studier anordnar regelbundet möten och konferenser om Sveriges kultur och samhälle samt bedriver undervisning i svenska och i dag studerar över 140 vitryska studenter där.

Historikern Andrej Kotliarchuk, verksam vid Södertörns högskola, har i sin bok ”Svenskar i Vitrysslands historia och kultur” undersökt de historiska banden mellan våra länder. Boken fick stor framgång på den vitryska bokmarknaden och har kommit ut i en ny upplaga. I dag börjar den tidigare relativt okända gemensamma historien väcka intresse hos nya forskare, både vitryska och svenska. Ett exempel på detta är det projekt som vi startade i slutet av år 2008, då vi började leta efter svenskar som bosatt sig i Vitryssland under olika perioder. Med stöd av Andrej Kotliarchuks forskning fann vi det tidigare glömda kapellet från 1800-talet, där ättlingar till den svenska familjen Svolcken fann sin vilostad. Detta är vårt reportage från det tidigare familjegodset Sjakuny i Astravetsdistriktet.

Svenska mumier

Förr i tiden ledde en lång poppelallé fram till Svolckens palats från byn Kliusjtjany. Idag står bara enstaka träd kvar. Det går inte längre att åka hästdragen vagn fram till palatset, bara med jeep eller till fots kan man ta sig fram. Det är svårt att på egen hand komma fram till godset som står gömt djupt inne i skogen och därför tar vi hjälp av hembygdsvetaren Ales Jurkojts.

Här i Astravetsdistriktet kommer de gamla ortsborna fortfarande ihåg ”svensk-

St Mikael's kapell som det står idag.

arna” och de kan ge hembygdsvetaren ny information om familjen Svolcken. Efter tre kilometer av skogsstigar, uppökade av vildsvin, närmar vi oss det som finns kvar av familjegodset. Att det en gång låg en herrgård här bekräftas av stenunderlaget och de nästan totalförstörda murarna. Och att det förr i tiden bodde människor här påminns av de konstgjorda vattenkanaler som en gång ingick i parkkomplexet. Parken har förvandlats till skog men kanalerna har förblivit kanaler. Vi hittar den enda halvt bevarade byggnaden – St. Mikael's kapell – som Ihnatsy Svolcken byggde på 1800-

talet. Orsaken var sorglig; kapellet uppfördes nämligen som grav åt hans unga fru Mikhalina.

Sedan den sista Svolcken lämnat denna bygd före Sovjetmaktens återkomst i september 1939 (Vitrysslands västra del tillhörde Polen mellan 1921 och 1939) har det inte funnits någon som tar hand om kapellet. Men trots hela 1900-talets vanvård har kapellet i sin ensamhet lyckats överleva 70 års frånvaro av sina ägare. Det gör inget att kapellet saknar tak, att dörrarna är uppbrutna och fönsterlutorna krossade – detta minnesmärke har ändå bevarat sin tids särprägel. Det är lätt att särskilja altaret och utanför byggnaden ligger fortfarande två metallkistor; kapellet byggdes som en familjegrav.

Efter Sovjetmaktens återkomst började vandaler härja här. År 1952 sökte soldater efter dyrbarheter i kapellet och tömde gravkistorna och lämnade de mänskliga kvarlevorna liggande. Så såg det ut ända till år 2002 då Svolckens sista kända ättling, Magdalena Asukhouskaja, kom från Polen för att återbegrava sina släktingar på den lokala kyrkogården.

Det värdefullaste på den här byggnaden är skylten på fasaden. Där finns det Svolckenska familjevapnet och åren när Ihnatsis fru Mikhalina dog (1840) och när kapellet byggdes (1841).

”Ihnatsi kom hit för att skaffa skog”

Nu undrar man vem Svolckens var och hur de kom till Vitryssland? Svaret på denna fråga lyckas vi få på plats i Astravetsdistriktet. Ales och Alena Maroziki i grannbyn Kliusjtjany kan berätta om Ihnatsi Svolckens fru Mikhalina och

En av kistorna vid St Mikael's kapell.

Svolckens familjegrav i byn Klivsitjany. Inskriptionen är på polska.

hennes far, herr Kutjeuski. Dock vet inte makarna Marozik hur svensken hamnat i Vitryssland. Men 87-åriga Branislava Mastasianitsa, som på grund av sjukdom ligger sängbunden sedan femton år tillbaka, berättar för oss att när hon var ung jobbade hon för Svolckens och kände till familjens historia. Hon berättar att "Ihnatsi kom hit för att skaffa skog ...".

På 1800-talet behövde Europas industri, bland annat den svenska, mycket virke som var en bristvara i dåtidens Europa. Men i Vitryssland, som tillhörde ryska imperiet, kunde man köpa hur mycket billigt virke som helst. Så Ihnatsi Svolcken var en av flera svenskar som

kom till vårt land för att sluta kontrakt om virkesleveranser. Hans lokale kompanjon i Vitryssland blev herr Kutjeuski, vars dotter Ihnatsi blev förälskad i. När de gift sig blev Svolcken kvar på svärfaderns ägor. Branislava Mastasianitsa berättar att Ihnatsi var "förmögen och förnäm". Han bröt inte sin förbindelse med Sverige utan reste ofta till sitt hemland och Mikhalina födde deras son i Sverige. När Ihnatsi dött förvandlades Sjakuny till Svolckens sommarställe medan familjen själv bodde i Vilnia (dåtidens namn på Vilnius).

Familjegodsets sista ägare var Ihnatsis barnbarn Kanstanty som hade tre barn. Kanstanty dog i Vilnia, men han begravdes i kapellet i Sjakuny.

Efter år 1939 lämnade hela familjen Svolcken Vitryssland och de sista släktingarna till familjen bor i dag i Polen.

Artikelförfattarna (från vänster) Siarhej Makarevitj och Anton Trafimovitj.

Översättning: Olga Rizmakova
Centret för svenska studier i Minsk

Epilog

De två vitryska journalisterna Anton Trafimovitj och Siarhej Makarevitj har i sitt sökande efter svenska lämningar i Vitryssland även funnit spår som tyder på att det i ett flertal byar finns lämningar av svenska bosättare och att det i åtminstone två vitryska byar fortfarande bor bönder som anser sig härstamma från svenska soldater som blivit kvar i området efter Karl XII:s fälttåg genom nuvarande Vitryssland under det Stora Nordiska Kriget.

Efter att ha publicerat artikeln ovan i två vitryska tidningar började folk från olika delar av Vitryssland att höra av sig med berättelser om sitt svenska ursprung. Anton och Siarhei har blivit kontaktade av två familjer som bär vad de själva anser vara svenska efternamn; Rogalin och Splender.

Som ytterligare exempel på de historiska kontakterna mellan Vitryssland och Sverige kan nämnas att industrimannen Ivar Krueger drev två tändsticksfabriker i Pinsk och Hrodna på 1920-talet och att affärsmannen Peter Nordstein år 1782 etablerade den första klockfabriken i det ryska imperiet i den vitryska staden Dubrouna.

Anton Trafimovitj och Siarhej Makarevitj hoppas kunna fortsätta sina undersökningar om de historiska förbindelserna mellan Vitryssland och Sverige.

Mårten Frankby
Centret för svenska studier i Minsk
www.swedishcentre.org
marten.frankby@telia.com

På jakt efter "det svenska" eller Stockholmsresa i juni 2009 med elever från International School of Lausanne

Tisdag – Nationalmuseum

Idag anlände vi till Stockholm. Jippie! Det verkar som om vi tog med oss det fina vädret från Schweiz och solen lyste vackert över den blå Stockholmshimlen. Efter en kort busstur från Centralstationen, kom vi fram till hotell Örnsköld nere vid Nybroviken. Det såg inte så lovande ut på utsidan, men vi blev glatt överraskade och insåg till vår förtjusning att det verkligen är insidan som räknas. Efter att ha lämnat allt bagage i de gammeldags men ändå modernt fräscha rummen, begav vi oss ut på en rask promenad till Nationalmuseum.

Väl där fick vi själva ta oss runt genom ändlösa korridorer med svensk konst och form, allt från gammalt till nytt, på jakt

efter den svenska stilen. Vi såg både klassiska målningar så som Karl den XII likfärd, Damen i slöjan av Roslin, Zorns Midsommardans, samt svensk form. I formutställningen fanns det design från 1500-tal och fram till idag. Det vi kände igen var mest hämtat från 1900-talet, bland annat 50-tals serviser och tyger som vi sett hos våra farmödrar och de klassiska ögonen från kakao-paketen. Med hjälp av vår kreativitet blev det mer intressant än vi hade förväntat oss!

På kvällen åt vi på en uteservering nära Stureplan och fick chansen att njuta av den hipa svenska klädstilen som syntes på alla förbipasserande. Därefter slappnade vi av framför efterlängta svenska TV-program med en påse lösgodis.

Onsdag – Stadshuset, Söder och Tjehov

Nästa morgon vaknade vi till en god frukost-på-sängen; En perfekt början på åter en perfekt dag! Sedan promenerade vi längs Strömmen ut till Kungsholmen och Stadshuset. Där började dagens första utmaning: att ta sig upp för de 365 trappstegen till toppen av Stadshusets torn. Som tur var, var det väl värt ansträngningen, ty utsikten vi hade där uppför var oförglömlig. Vägen ner gick betydligt snabbare och vi fortsatte sedan med en guidad visning av Stadshuset. Bland annat fick vi se var Nobelgästerna äter sin välkända middag och höra historien bakom varje sal och dess konstverk.

Sedan hoppade vi på en buss som tog

Guidad tur kring Stieg Larssons Milleniumtrilogi.

oss till Södermalm för att äta riktig svensk husmanskost på Kvarnens uteservering på Medborgarplatsen. Därefter gick vi en s.k. Milleniumvandring på ”de godas” Söder, som visade oss var händer i Stieg Larssons tre böcker utspelar sig och även platsernas historiska betydelse. Vi fick se platser som Lisbeth Salanders lägenhet på Fiskargatan, Mikael Blomqvists lägenhet på Bellmangatan, Mariatorget, Mosebacke, Kvarnen, samlingsplatsen för ”Evil Fingers”, Milleniumtidningens kontor osv.

Efter detta tog vi en fika för att snabbt få upp energin för den kommande shoppingstunden på Drottninggatan. Vi tog tunnelbanan från Medis till Hötorget.

På kvällen gick vi på teater, och denna utspelade sig på det vackra Hallwylska palatsets innergård. Hallwylska låg endast ett stenkast från hotellet, så bekvämt att vi hann springa hem till hotellet i pausen för att hämta smågodis... Teatern var två stycken enaktare av Tjechov: Tjuven och Björnen. Det hela var både roligt och underhållande. Skådespelarna visade talang i både skådespeleri och sång.

Torsdag – Nordiska museet

Den andra halvan av vår resa till Stockholm hade kommit och vi skulle fortfarande hinna med besök av sevärda platser i Stockholm som vi än inte hade hunnit besöka.

Torsdagen började med ett besök på Nordiska museet där vi fick en guidad tur om samer och lärde oss mer om deras kultur och sätt att leva. ”*Jag visste inte att de färgglada färgerna som samerna ofta bär visar varifrån i Sàpmi de kommer*” Säger Neil O’Connor, 15 år och studerande vid ISL, International School

of Lausanne. Sàpmi, det område som samerna bor i, är inget land. Det finns inte ens några gränser som bestämmer var det slutar och börjar. Området Sàpmi är mer en benämning på var samerna bor. Området sträcker sig från Norge till Ryssland, genom Sverige och Finland. Uppskattningsvis bor 80 000 samer i detta område, varav 20 000 bor i Sverige. Kartor och bilder på museet gav oss en uppfattning om hur samerna levde förr i tiden och hur de lever idag.

Schit!!! Tycker Strindberg om W. Shakespeare

Efter den guidade turen om samerna gick vi och tittade på en utställning om Nordiska museet. Vi kunde konstatera att Strindberg var en stark kritiker eftersom han på ett exemplar av Shakespeares Sonetter hade skrivit ”Schit!!!” i blyerts på framsidan.

Med ny kunskap om samer och Strindberg, lämnade vi Nordiska museet för att sedan äta varmkorv vid en närliggande korvkiosk.

Skansen

Vi traskade ner mot Skansen där vi tog den spännande bergbanan upp till de äkta gamla husen som har blivit dittransporterade från olika delar av Sverige. Vi besökte fäbodarna, en skånegård, ett soldattorp samt en samekåta. Vi träffade människor i alla husen som berättade om sina tidsepoker och om hur folk levde i husen. Hos samerna satt vi en lång stund, regnet var ihållande och vi fick njuta av en liten brasa samt smaka på något slags samisk delikatess. ”*Det smakade som selteri doppad i socker*” säger Julia Strömmland, 16 år, med ett leende på läpparna.

Vi såg även vilda nordiska djur, så som ren, björn, lappuggla och räv. Det var både fascinerande och sorgligt att se de vilda, men inburade, djuren.

Efter att ha sett djuren så gick vi och tog en kopp välbehövlig varm choklad på ett mysigt gammaldags café. Innan visiten avslutades, gick vi även in i hyttan för att se på när man blåste glas med otrolig precision.

Lata som vi är, bestämdes det att bussen skulle föra oss hem. Men då plötsligt stod bussen redan på plats vid stoppet och redo att avgå. Desperat ökades takten, förbipasserande blev överkörda av svenskklassens framåtrusande tåg. Dörarna höll på att stängas och bussen försvinna innan en av elevernas arm kom i vägen för stålhästens portar. Puh. Med tårar i ögonen och skratt i halsen, steg vi på bussen och hurrade över vår lycka. Hem till Örnsköld fördes vi och blev välsignade med ledig tid för oss själva. Vi kramade om varandra innan våra vägar skulle skiljas för att träffas en timme senare igen.

Fjäderholmarna

Nu var det båtfärd inplanerat i schemat och Fjäderholmarna var vår destination. Med raska steg lämnade vi vårt fågelbo och satte kurs mot det fordon som skulle ta oss till vårt önskade mål. Ombord satte orkestern igång i form av små rektangulära apparater och stämningen kunde knappast varit högre, våra fäniga leenden smetade över sminkade ansikten med spänning inför att få äta på Rökeriet på Fjäderholmen. Efter att middagen snabbt slunkit ner och att vi fått en skymt av det vackra Fjäderholmarna, bar färden hemåt igen.

Väl inne i staden begav sig modiga resenärer ut på jakt och äventyr på Stockholms gator och gränder. I Gamla Stan fann man vad man sökte, och både biskvi och glass men också häftiga platser så som Gamla Stans smalaste gränd: Märten Trotzigs gränd, Slottet, Brända Torget etc.

Fredag och hemfärd

Början på vår sista dag i Stockholm blev minst sagt hektisk. En försövning gjorde att pojkarna gick miste om sin frukost och utcheckningen från hotellet gick i en hast. Arlandaexpressen förde oss ut till vår fågel och väl framme på Arlanda var det bara ett flyg mellan oss och Genève. Synd att det redan var slut, denna fantastiska vecka.

*IB-elever vid International School of Lausanne,
genom EvaLotte Rosenholmer och
Malin Sundström
EvaLotte.rosenholmer@isl.ch*

Innebandy, pannkakor och andra roliga grejer...

Mitt äventyr i Sverige och på Wiks folkhögskola började den sjätte januari 2009 sent på kvällen. Då jag kom från Polen till Skavsta flygplats tvivlade jag på om jag gjorde rätt, med all min ångest ”hur kommer det att bli” och med den panik som alltid finns där när man helt ensam kommer första gången till ett nytt land. Sverige tog emot mig med snö, moln och frost. Kort sagt ett riktigt trist väder!

Men vilken tur att jag också träffade människor den första kvällen! Först och främst blev jag häpen över att alla som jag råkade prata med var så öppna och intresserade av mig. Det var faktiskt den största överraskningen som väntade på mig i Sverige. Innan jag kommit dit hade jag en helt annan bild av svenskarna. Svensken är tystlåten, tillbakadragen och blyg. Detta fick vi veta på undervisningen på universitetet. Vad bra att det inte stämmer, tänkte jag första kvällen när jag packade upp mina grejer.

Om jag skulle beskriva skolans läge kan jag bara säga att det är perfekt! Wik ligger på landet, direkt vid Mälaren, men samtidigt nära Uppsala. Därför kan man både njuta av natur och universitetsstadens erbjudanden. Wik är faktiskt ett oerhört vackert ställe, särskilt på våren när alla blå- och vitsippor börjar blomma. Sjön gav oss också mycket glädje när vi badade i den i maj! Det är också lätt att ta sig till Stockholm och där kan man välja mellan en massa museer, teatrar, affärer och allt möjligt. Det kan vara en viktig fördel om man fått nog av att bo på landet och behöver lite omväxling.

Vad jag verkligen älskade med skolan var känslan av riktig gemenskap som alla kan finna en plats i! Jag tror att det är väldigt svenskt att uppfatta människor mer som kollektiva än som individer, men samtidigt lägga märke till enstaka människors intressen och behov. Detta märkte jag under min vistelse på Wik. Tror att skolans inriktning spelade stor roll. Skolan erbjuder bara estetiska kurser och därför var man ganska van vid att

fixa saker och repa tillsammans. Det var lätt att hitta på något roligt i en sådan omgivning! Det räckte med att någon började spela gitarr i ett allrum så drog genast andra människor dit för att jamma eller sjunga lite. Det spelade ingen roll om man inte sjöng som Elton John. Alla tyckte att det var trevligt att bara hänga lite tillsammans och ha det kul!

För många på Wik var torsdagen den mest omtyckta dagen. Då fick vi alltid pannkakor till middag som var en riktig kulträtt på vår skola och på eftermiddagen spelade vi alltid innebandy som många var galna i. Innebandymatcherna är faktiskt ett av de bästa minnena som jag har från Wik. Innebandy är inte alls populärt i Polen och jag hade aldrig spelat det tidigare. Jag är faktiskt inte en idrottsmänniska men att spela innebandy på torsdagarna missade jag aldrig. Det hade ingen betydelse om man spelar som en sportstjärna eller som en person som för första gången håller en klubba i handen (t.ex. jag). Alla hejade på varandra och vi tänkte bara att det är fantastiskt roligt! Efter matchen gick vi tillsammans till elevhemmen, ofta sent på natten, helt trötta allihop men också oerhört glada. Torsdagar var riktigt bra dagar!

Pannkakorna står för många roliga historier för det var den maträtt som väckte de starkaste känslorna på Wik. Skolan var delad i de människor som älskade pannkakor (större gruppen) och de som hatade pannkakor (mindre gruppen). En av de första frågor som ställdes till mig efter min ankomst var vad jag tyckte att man ska kalla pannkakor, d.v.s. säger jag pannkakor eller plättar? Man måste säga att det är en riktigt svår fråga för en polack som precis kommit till Sverige! Det visade sig att alla elever hade sin åsikt om detta. Elever från södra och mellersta Sverige (som stod för pannkakor) tjafsade med dem från norra Sverige (plättar, plättar, det finns inget att diskutera om!) vad pannkakor egentligen ska kallas. Som det märks blev jag en medlem av pannkakor-anhängarna. Man kan också säga något om tävlingen med titeln ”vem orkar äta högsta antalet pannkakor”. Vinnaren åt 23 stycken och blev pannkakskungen. Så roligt hade vi det på Wik!

En riktigt önskad överraskning var äggen och mjölken som dök upp varje morgon när man satte sig till frukosten. Jag ogillar det helt och hållet och det märks att svenskarna är riktiga fans när det gäller att äta ägg och dricka mjölk varje morgon!

I början var det också lite gåtfullt för mig varför man äter köttbullar med sylt och många andra rätter tillsammans med

sylt, som egentligen inte borde passa ihop med den. Men nu vet jag att man inte ska tänka för mycket utan smaka i stället! Det är gott med sylt, det säger jag helt ärligt!

Man ska också säga några ord om fika. Under de första veckorna kunde jag inte riktigt förstå mig på fikarastens stora betydelse. Nu vet jag att fika inte bara betyder kaffe utan snarare funkar som ett sätt att ta det lugnt, träffa andra, småprata om något trevligt och glömma allt man borde göra ett tag. Det tog faktiskt en tid innan jag började uppskatta fika som man ska!

Jag tycker att man kan se stora skillnader mellan svenska och polska skolor. Man känner att svenska lärare har en väldigt positiv inställning till sina elever och detta kan man tyvärr inte alltid säga om deras polska kolleger. I Sverige fäster man stor vikt vid att behandla alla elever på samma sätt för att ingen ska bli under- eller övervärderad. Lärare har tid för att prata med sina elever efter undervisningen och är verkligen intresserade av vad en elev säger. Lärare har högt anseende men eleverna behöver inte ha samma åsikt som dem. Sådan frihet och mångfald förknippar jag inte bara med skolan men med hela svenska samhället överhuvudtaget. Det verkar som att svenskarna är ganska vana vid att alla har olika åsikter, livsstilar och ingen försöker till varje pris bevisa att det man själv tycker är bäst. Människorna är väldigt toleranta och öppna för andras åsikter. Det gillar jag mycket men också att svenskar är väldigt bra på att diskutera saker och ting. En liten händelse kan leverera ett samtalsämne för många timmar.

Tycker inte heller att det är så svårt att lära känna en svensk bra. Man säger ofta att italienare eller spanjorer har lätt att ta kontakt med andra, d.v.s. man kan börja prata med någon som man inte alls känner på tunnelbanan, hållplatsen eller i en affär. Medan det i Sverige är ganska ovanligt. Men man ska tänka på att sådana bekantskaper i Italien eller Spanien ofta stannar på ytan medan svenskar däremot är mer inställda på att bli riktig vän med en och är beredda att prata ärligt om sig själv och om sitt liv redan vid första mötet.

Detta är några saker som jag märkte efter att ha varit i Sverige nästan fem månader. Och jag hade faktiskt en underbar tid bland härliga människor. Det kändes inte alls lätt att ta avsked från alla och flyga hem. Särskilt när det sista man ser av Sverige, sittandes i flygplanet, är den oerhört vackra stockholmska skärgården. Då börjar man genast tänka på när man kan komma dit igen!

Ewa Walatek
ewalatek@wp.pl

Rapport från ett besök i Gammalsvenskbyn

Det finns en "svensk" by som inte är lik någon annan by. Den ligger vid floden Dnjepr på den ukrainska slätten, ca 150 km från Svarta Havet. Den heter Zmejvka eller Gammalsvenskbyn och grundades 1782 av svenskar från Dagö. Idag finns fortfarande svenskättlingar kvar och dessa lever med svenska traditioner och med det svenska språket. Dit hade min väninna Ing-Marie och jag förmånen att resa i sommar.

Jag anlidade Tage Brolin som föreläsare till vår reseförening för några år sedan. Jag lyssnade intresserat och bestämde mig för att åka dit. Men det var först detta år som det blev möjligt att följa med denne fantastiska entusiast som har engagerat sig så i denna by sedan många år och under många resor. Han ledde resan tillsammans med prästen Karl-Erik Tysk som också är engagerad sedan många år tillbaka.

Vi var 19 personer som fick följa med på sommarens resa. Ing-Marie och jag insåg snabbt att vi nog stod lite utanför den övriga gruppen. Vi hade inte samma anknytning som de flesta andra. De hade föräldrar, mor- eller farföräldrar eller andra anhöriga som kom från byn. Naturligtvis var det otroligt känslomässigt för dem att komma till byn för första gången. Men även vi fällde både en och annan tår när de gamla berättade om de svåra tiderna de gått igenom eller stämde upp i "Du gamla Du Fria".

Idag är det inte många i byn som behärskar svenska fullt ut. Men det finns hopp. Intresset för att lära sig svenska är

Larissa Belei undervisar i svenska.

relativt stort. Inte bara bland svenskättlingar utan även bland ukrainare. Ca 40 personer går och lär sig svenska hos den ukrainska lärarinna Larissa Belei. Vid besöket i skolan hos Larissa lämnade jag över Sverigekontakts presenter; sju kilo böcker. Dessa togs tacksamt emot och skall utöka det svenska biblioteket. Vi besökte bl.a. det svenska klassrummet i skolan där Sverigekontakt bekostat möbler och inredning.

Vi bodde hos Valentina, svenskättling, som pratar gammalsvenska. Vi kunde förstå varandra, även om det blev lite svårt ibland. Vi fick mat och husrum och hade mycket trevligt. Varje måltid (inklusive frukost) inleddes med ett glas vodka. Sista frukosten precis före avfärd serverades med champagne. Det stora problemet i byn är vatten. Det finns tillgängligt bara ca en timme på morgonen och en timme på kvällen. Våra normala hygieniska rutiner fick vi lägga ner. En snabb avtvättning eller ett dopp i Dnjepr

fick duga.

Våra upplevelser och tänkvärda minnen från vårt tre dagars besök kommer alltid att bestå. Att få träffa de gamla gummorna som det fortfarande är så mycket krut i och som oavbrutet pratar om sina liv med alla svårigheter som drabbat dem; hemresan till Sverige 1929 som inte blev så lyckad, flytten tillbaka 1931, kommunismens terror då kontakten med Sverige bröts, den religiösa tron som fick skötas om i hemlighet, andra världskriget då tyskarna stormade fram och tog med svenskarna som arbetare till Tyskland och Polen och ryssarnas dom att skicka dem till Sibirien som desertörer efteråt, de fattiga tiderna då det inte fanns mat utan gräs fick duga och mycket, mycket mer. Hur orkade de överleva? Vilka otroliga människoöden!

Det är fortfarande stora problem i byn. Många är arbetslösa, pensionerna som betalas ut är knappa och skall räcka för många, skördarna är inte alltid så goda (t.ex. har Coloradobaggen kommit till byn), alkoholproblemen är stora, vatten och elleveranserna är begränsade etc. Flera tycker det var bättre på den sovjetiska tiden.

Den religiösa tron har alltid varit central. Idag har den gamla svenska kyrkan ett svenskt torn och en lökkupol. Här håller den ukrainsk-ortodoxa församlingen till. Men prästen Alexander Kvitka öppnar alltid dörren för svenskättlingarna och svenska präster när detta är möjligt. Vi hade en svensk nattvardsgudstjänst som Karl-Erik höll i med Alexander till sin hjälp. Den svenska kören ställde upp vid flera tillfällen. Att få höra de gamlas sång av psalmer och andra sånger var en fin upplevelse.

Många svenskättlingar har önskat sig ett kungabesök i många år. I oktober förra året blev det äntligen verkligt. Den svenske kungen och drottningen besökte byn och det blev ett minnesvärt besök för alla inblandade. I sitt senaste nyårstal var det enbart detta utlandsbesök som kungen nämnde.

Det är rörande att se de svenska flaggorna lite varstans i byn; i skolan, i hemmen och t.o.m. på en av gravarna. Och bland familjefotografierna i hemmen kunde vi ibland hitta vår kungafamiljs porträtt. Måtte denna by få leva vidare under bättre förhållanden och med det svenska arvet bevarat.

Vill du veta mer om Gammalsvenskbyn, gå in på www.svenskbyborna.com och www.alvinaforlag.se

Den svenska kören i kyrkan.

Kristina Bergman, Göteborg
kristina_bergman@telia.com

Nationaldagen mitt i Europa

Kassel ligger i Europas geografiska mitt-punkt. En typisk tysk industristad. Tysk bilindustri har sina centrallager belägna i Kassel. Enbart Volkswagens reservdelslager är på ca 700.000 kvm, VW växellådor tillverkas i även i Kassel.

I centralorten bor det ca 200.000 och i omgivningen lika många. Antal svenskar är ca 150 personer, en välmående liten svensk "koloni" som arbetar ock trivs i Kassel.

Kassels rådhus firar 100 år som rådhus 2009, det uppmärksammas med div kulturella evenemang och andra festligheter.

När man går ner för rådhustrappan kommer man på Königsstrasse, den leder vidare till Königsplatz. Königsstrasse och framförallt Königsplatz är det centrala i Kassel. Kommer man till Kassel kommer man alltid denna gata och denna platz. Kassels gågata, stora shoppinggatan, bankpalatsen och administrativa centrum har adresser här.

Kassel har aldrig haft någon konung, regenten i Kassel har varit Lantgreve av Hessen-Kassel. Namngivningen av gatan kommer från en svensk kung, Fredrik I eller på tyska Friedrich I.

Fredrik föddes i Kassel den 17 april 1676 och avled i Stockholm den 25 mars 1751. Efter en gedigen utbildning och framgångsrik fältherre i det spanska tronföljdskriget på de allierades sida mot Frankrike, friade han till en svensk prinsessa, Ulrika Elenora, syster till Karl XII. Fredrik gifte sig med Ulrika Elenora, hon blev drottning efter Karl XII död, men abdikerade till sin man 1720. Fredrik fann sig väl i rollen som konstitutionell monark under frihetstiden.

Fredrik ärvde även platsen som regerande Lant Greve av Hessen-Kassel efter sin far 1730. Paradgatan i Kassel blev uppkallad till hans ära.

För att detta inte skall falla i glömska föreslog undertecknad till stadsrådet Berholther att vi gemensamt kunde göra något trevligt av denna gamla svensk-tyska sammanlänkning. En förklaring till gatu (torg) namnet vore på sin plats. Invgivningen som skulle ske med pompa och ståt en passande dag: 6 juni.

Dagen började med en konsert i Karlskirche, Patrik Ringborg som är generalmusikdirektor här i Kassel och Ingrid Fröseth, sopran på Staats Teater i Kassel. När de framförde en svensk folkvisa "Näckens Polska" var den så gott som fullsatta kyrkan, lyrisk över den svenska musiken och över Patrik och Ingrid.

Ett föredrag om Fredrik I hölls av Kassels stora historiker och Stats Museums ledare Karl-Hermann Wegner. Det fanns en underton av stolthet att en svensk

En svensk flagga överlämnades till överborgmästaren.

kung kommer från Kassel.

Efter Karlskirche väntade den högtidliga avteckningen av de nya gatuskyltarna. En kort promenad till Königsstrasse, trängsel, mycket folk och spårvagnar på ett och samma ställe gav ett mindre kaos. Ett ursäktande brev har jag sänt till spårvagnsbolaget och till trafikpolisen, ingen skugga skall falla över Fredrik och Sverige.

Vid skylten var det tal av överborgmästaren och avteckning. Vi fick skynda oss iväg till rådhustrappan, trafikläget behövde gatan.

På rådhustrappan väntade lokala drycker – torr och kall sekt. Tyvärr kom det en regnskur, men vi lyfte in baren i rådhuset.

Svenska nationaldagstalet hölls av Dr Inger Schubert (se separat artikel), ett lärorikt tal både för oss svenskar och framförallt för våra tyska vänner. Det går att använda som lärobok över den svenska nationaldagen.

Svenska Föreningen överlämnade en svensk flagga till rådhuset. En svensk flagga har saknats under 100 år i rådhusets inventarieförteckning.

Jag vill framföra vårt hjärtliga tack för hjälpen med att fira den 6 juni i Kassel,

Tack till Riksföreningen Sverigekontakt för den stora flaggan på rådhustrappan. Flaggan som vi gav till rådhuset kommer från fotbolls-VM 2006 här i Tyskland. Efter att Tyskland hade sparkat Sverige ur turneringen fanns det risk

Flaggan från Sverigekontakt pryder Rådhustrappan.

att överblivna svenska flaggor skulle säljas med röda prislappar, så jag köpte alla svenska VM-flaggor här i Kassel, det var många men de kommer väl till pass då och då.

Tack till Visit Sverige för brochyren,

200 var alldeles för lite. Era fina bilder används åter i Staats biblioteket, vi skall slå ett slag för svensk litteratur där under hösten, då kommer de till återanvändning.

Det roligaste var att det gick att göra en

trevlig tillställning med en budget på 0•. Alla människor var så positiva till Sverige och till oss svenskar här i Kassel.

Hälsningar Sven Vindelstam
styrelsen@svenskafoereningen.de

Flagga och fira Kassels kungliga glans – och den långa dragkampen om en svensk nationaldag

Siden, sammet, trasa, lump, agare, bagare, kejsare, kung. Så hette det i en ramsa jag lärde mig som barn. Vi räknade knapparna i våra koftor för att se hur vi var klädda: fyra knappar i lumpor, sju som en kejsare och åtta som en kung. Kung måste alltså vara det absolut högsta och bästa!

Sverige har haft många kungar, Hessen bara få. I likhet med andra furstar i det tyskromerska riket var de hessiska lantgrevarna underställda kejsaren, och snart fick ingen annan än han vara kung. Men kungavärdigheten lockade. Den enda chansen för furstarna var att komma i besittning av en utländska krona. Och så blev fursten av Hannover kung i England, kurfursten av Brandenburg kung i Preussen och kurfursten av Sachsen kung i Polen – och Hessens lantgreve kung i Sverige.

När staden Kassel byggdes ut på 1700-talet och fick ett stort och pampigt torg kallades det *Königsplatz* efter den Fredrik som varit kung i Sverige och lantgreve i Hessen och som avlidit 16 år tidigare. Han hade inga barn – med drottningen – och därmed inga arvingar till den svenska tronen. Men *Königsplatz* i Kassel överlevde och när fransmännen i början av 1800-talet drog in i staden döptes den om till *Napoleonplatz*. Och i ett par år hade Kassel sedan en egen kung, Napoleons bror. När Jérôme flydde och den gamle lantgreven kom tillbaka ville denne också kalla sig kung. Vid fredsförhandlingarna i Wien försökte han förgäves bli erkänd som "Chatternas kung" (en sagoomspunnen stam från folkvandringstiden). Det fick han inte, men tillerkändes i alla fall titeln kurfurste och rätten att kalla sig *Kungliga Höghet*. För vem vill inte vara kung? *Siden, sammet, trasa, lump, agare, bagare, kejsare, kung.*

I Sverige har vi haft kungar sedan urminnes tider, men det är bara fem år sedan vi fick en nationaldag. Den firar vi idag. Vi svenskar håller på att vänja oss vid den här nya festdagen. Vi övar oss fortfarande i att fira och vifta med flag-

gor – och i att vara stolta.

Decennierna efter andra världskriget betraktade många yngre svenskar den blå-gula flaggan som något negativt, som en nationalistisk symbol som bara användes av ultrahögern. Förhållandet blev föremål för en statlig utredning – i Sverige blir som bekant allting av vikt utrett av staten – och man kom fram till följande: *Det blir allt viktigare att hitta tillfällen att fira det vi är stolta över i Sverige. Detta är oavsett om det är svenska idrottsframgångar, svensk föräldraförsäkring eller svensk mångkultur.* Man kom alltså fram till att nationaldagen borde bli en dag för nationell integration och inte överlätas till ultranationalisterna; det skulle vara en dag för alla svenskar.

Vägen till den 6 juni som nationaldag har varit lång. Tidigare hade vi nämligen en annan dag som i mer än åttio år fungerade som nationell minnesdag: den 6 november, då Gustav II Adolf föll vid Lützen i trettioåriga krigets blodigaste slag. 1832, tvåhundra år efter slaget, påbjöd Karl XIV Johan att minnesdagen skulle firas i hela landet och speciellt i alla läroverksstäder, för gymnasierna hade grundats på Gustav Adolfs initiativ. 1832 kände man stolthet över Sveriges stormaktstid, över Gustav Adolfs genomgripande reformer och man hyllade honom som förkämpe för den lutherska läran.

1800-talet var nationalismens århundrade i Europa och folken sökte sin identitet. Så även svenskarna. Med göticismen som inspirationskälla nedtecknades gamla visor och åldriga seder återupplivades (som till exempel att hälsa på varandra med: Hej!). 1891 öppnade Artur Hazelius friluftsmuseet Skansen i Stockholm och där firades sedan nationella fester. 1893 förkunnade Hazelius att "såsom de fosterländska minnenas högtidsdag har på Skansen införts den 6 juni, Gustafsdagen, vilken där har firats och härnäst kommer att firas såsom svensk nationaldag".

(Gustafsdagen hade vid slutet av 1700-talet införts av Gustav III, till minne av Gustav Vasas kröning, det vill säga den

förste kung som regerat över ett av Danmark oberoende Sverige; så att säga vår nationella historias begynnelse.)

Men den 6 november hävdade fortfarande sin ställning och följande år, 1894, firades 400-årsminnet av Gustav II Adolfs födelse med den största nationella manifestation som någonsin ägt rum i Sverige. Överallt hölls tal, ordnades marscher och fackeltåg, sjöngs och flaggades det. En rik välgörare skänkte 10 000 små flaggor till Stockholms folkskolor och eleverna viftade ivrigt med dem, för Gustav Adolf var ungdomens stora idol.

Även midsommaraftonen var på förslag som nationaldag, men förslaget förkastades. Den dagen firas dock intensivt även utan officiell status.

Mitt under första världskriget samlades man i det neutrala Sverige under den blå-gula flaggan som nationell symbol och Gustafsdagen blev Svenska Flaggas Dag. Firandet ägde rum i det nybyggda Stadion i Stockholm och 1918 delade kungen för första gången ut fanor till skolor och föreningar. Under flera decennier firades sedan både Svenska Flaggas dag och Gustav Adolf-dagen utan att vara officiella nationaldagar.

Med samhällsförändringarna på 1960-talet förlorade den 6 november sin forna betydelse. I ett samhälle som betonade demokrati och fredlig samlevnad passade inte minnet av en kung som uppfattades som en hemsk krigare. Men den 6 juni delade kungen fortfarande ut flaggor – nu på Skansen – och 1983 bestämdes att den dagen skulle bli Sveriges nationaldag – men den blev inte någon helgdag! Det beslutet fattades först 2004, efter det att man länge och väl räknat på om det var nationalekonomiskt försvarbart. Slutligen offrades annandag pingst och nationaldagen upphöjdes till helgdag.

Det måste vi fira, även här i Kassel! För idag är en svensk festdag! Ett fyrfaldigt leve för den svenska nationaldagen, den leve: Hurra, hurra, hurra, hurra!

Inger Schuberth
dr.inger.schuberth@t-online.de

Från Bellman i Cheboksary till Astrid Lindgren i Vimmerby

Visste ni att det vid Volga strand i Ryssland, sjuttio mil öster om Moskva ligger en ganska stor stad som heter Cheboksary? (Den svenska stavningen är egentligen Tjeboksary, men vill man läsa om staden på nätet, så ger den engelska stavningen betydligt fler träffar, varför det finns goda skäl att hålla sig till den.) Mellan denna halvmiljonstad och Sverige har under åtskilliga år löpt många trådar och intresset för vårt land och språk är där mycket stort. Trådarna mellan våra länder är också intressanta, inte minst för att de ursprungligen inte har haft något samband med varandra, men på senare år ändå kommit att delvis löpa parallellt.

Ishockeymålvakten som mötte hockeyvän

Under sjuttiotalet blev dåvarande generalsekreteraren i Svenska Ishockeyförbundet, Stig Nilsson, god vän med Vladislav Tretjak, världens kanske bästa målvakt genom tiderna. De träffades ofta och vänskapen växte med åren. En dag frågade Stig sin ryske vän, vad man skulle kunna göra för att hjälpa dem som levde under svåra förhållanden i dåvarande Sovjetunionen.

”Det finns över en miljon föräldralösa på barnhem i Ryssland”, svarade Tretjak.

Detta svar blev startskottet för en riksomfattande organisation som går under förkortningen TBU, Tretjaks barnhemsutbyte. Ett av organisationens nio barnhem, Poretskoje, ligger utanför Cheboksary. Och från Poretskoje har under flera årtionden barn fått komma till Sverige under tre sommarveckor. De kommer till Öland och Småland, till Dalarna och långt upp till Norrland och bor i fadderfamiljer som står för deras uppehälle. Många av barnen återvänder till sin svenska familj under flera år. En del av dem hittar man senare på universiteten i Cheboksary och de talar utmärkt svenska eftersom de redan som små började lära sig vårt språk. Ja, när man möter dem, får man ibland anstränga sig ordentligt för att inte ta dem för helsvenska ungdomar.

År efter år fortsätter små grupper av barnhemsbarn att komma från Cheboksary till vårt land och väl hemma igen sprider de kunskap om Sverige, påverkas i sitt tänkande om öst och väst och förmedlar till sina svenska värdfamiljer aktuella och intressanta bilder av livet i Ryssland.

Det var en av länkarna. Men de är flera.

En folkhögskola drar österut

Ädelfors folkhögskola i Småland började på nittioalet att bedriva kurser i ryska

Lena och Dima Vorobjev framför Stockholms stadshus.

språket och de kurserna har sedan fortsatt år efter år. Från Cheboksary kommer en rysk universitetslärare till Ädelfors. Uppläggningsen är den, att man först läser en eller ett par månader i Sverige (längden beror på om det är en vinter- eller sommarkurs). Sedan flyttar hela kursen till Cheboksary där den fortsätter halvan månad eller längre. Kursdeltagarna får i Ryssland möjligheter att knyta kontakter med ryska studenter, förutom att de lär sig ryska och genom sina värdfamiljer får en god inblick i ryskt vardagsliv.

Jag som skriver detta, gick en sådan kurs i ryska sommaren 2006 och bodde då sex veckor i en charmerande rysk familj. Livet i Cheboksary gav mig ”mersmak” och hösten 2007 fick jag till min stora glädje möjlighet att återvända för att undervisa. På ett universitet undervisade jag i engelsk konversation och svenska språket, på ett annat hade jag en intensivkurs i svenska. Jag träffade under den hösten flera barnhemsbarn som studerade vid olika universitet i staden och som varit i Sverige ett antal gånger tack vare Tretjaks barnhemsutbyte.

Och så återsåg jag Bellmangruppen. Ännu en länk

Bellman i Cheboksary

Cheboksary ligger i delrepubliken Tjovassjien och dess störste författare är Gennadij Ajgi. Några av hans böcker finns översatta till svenska av Annika Bäckström i samarbete med Mikael Nydahl. Ajgi avled våren 2006.

Vid ett möte mellan Ajgi och Annika Bäckström i början av 90-talet satt Anni-

kas son och spelade och sjöng visor av Bellman. Den tjovassjiske författaren blev intresserad av vår nationalskald och lyckades hitta böcker om honom i Ryssland och ett intresse för Bellman var därmed väckt i Tjovassjien.

Svenske kulturattachén i Moskva hette vid den här tiden Johan Öberg. Tillsammans med Ajgi startade han i Cheboksary den grupp med kulturpersoner som kom att heta Bellmangruppen. Åren 2005 och 2006 genomförde man två festivaler som gick i Bellmans tecken med deltagare också från Sverige, bland annat författaren Maria Zennström, journalisten Mikael Nydahl och översättaren Annika Bäckström. Samarbetet mellan Sverige och Cheboksary resulterade också i en översättning av ett antal sånger ur Harry Martinssons Aniara till det tjovassjiska språket och i en CD-skiva, Landschafti, med text och musik såväl på svenska som ryska. Svenska Institutet har under åren stöttat Bellmangruppen både praktiskt och ekonomiskt.

Festivalerna har varit publika arrangemang, men på senare år har man börjat söka efter former för att på annat sätt kunna fortsätta samarbetet. Bland annat finns tankar om att försöka skapa en rysk redaktion till en svensk tidskrift, men än så länge är det just bara tankar.

Möte med Bellmangruppen

Under mitt första besök i Cheboksary, 2006, blev jag ombedd att undervisa en ung flicka vid namn Rita i svenska. Hon hade under gymnasietiden blivit intresserad av vikingarnas resor i det gamla Ryssland och sedan på egen hand, med

hjälp av en svensk grammatik och Internetwebben lärt sig en så pass avancerad svenska att den fyllde mig med stor häpnad när jag första gången mötte min elev.

En kväll berättade Rita att det i Cheboksary fanns några ryssar som gärna ville träffa mig. Någon kväll senare möttes vi nere vid Volgaviken och promenerade upp till den höga sandbanken och sedan ner till floden. Jag lärde känna paret Vorobjev och andra i Bellmangruppen. Min förvåning var stor när jag senare i parets lägenhet hittade både tidskrifter och böcker på svenska. Med Lena och Dima Vorobjev höll jag fortsatt kontakt via nätet; när jag återvände till Cheboksary för att arbeta där, var det i deras hem jag oftast kom att vistas. Jag var också med på en poesiافتon och fick möjlighet att träffa ryska och tjoavasjiska poeter.

Sverigebesök

Efter att jag i december 2007 lämnat Cheboksary kämpade mina elever vidare med svenska språket på egen hand, med lite hjälp av den språkbegåvade Rita i Ryssland och mig själv via webben. Fyra av studenterna gjorde ett uppföljande test året därpå och jag bjöd in dem till Linköping. De (deras föräldrar) bekostade resan och jag stod för kost, logi och resor i Sverige.

Sommaren 2009 ville jag äntligen bjuda in paret Vorobjev, trots att jag visste att det skulle medföra stora kostnader för deras del. Lena arbetar på Cheboksarys konstmuseum, Dima undervisar i filosofi vid ett av universiteten. För deras kategorier av yrkesverksamma ligger lönerna lågt i Ryssland.

Vår glädje blev därför oerhört stor när Sverigekontakt lovade att betala deras flygbiljetter. Den 15 juli landade paret på Arlanda och stannade sedan tre veckor i vårt land. Det var deras första resa utomlands.

Öst möter väst

Lena och Dima Vorobjev är mina gäster under två av veckorna, även om vi under den tiden också besöker Göteborg och Stockholm. En vecka tillbringas de på Öland och i Skåne hos de svenska journalister och översättare som de tidigare träffat i Cheboksary. På vägen till Öland stannar vi en dag till i Vimmerby och får av goda vänner därnere en trevlig guidning av Astrid Lindgrens barndomsmiljö. Vi går runt i hennes spår och tittar på skulpturer, minnesmärken och andra konstverk i anknytning till henne och vandrar omkring i själva staden.

Första tiden av besöket går vi en hel del omkring i affärerna och mina ryska vänner framhåller ofta att det finns så mycket i Sverige som är helt annorlunda mot Ryssland. För en del av oss kanske

det kan verka lite märkligt; Ryssland tillhör ju faktiskt också Europa. Sant är att där idag finns ett enormt utbud av varor; affärer och varuhus växer upp som svampar i Cheboksary. Hur kan då ett besök på Ikea i Linköping bli en så omvälvande upplevelse?

Jag undrar och de pekar bland annat på exponeringen. Allt ligger framme; vi kan ta på sakerna, känna och lukta på dem, till och med provligga dem. I en gul påse plockar vi med oss det vi vill ha och sedan kan vi själv betala genom att skanna i en kortläsare. Vi går runt med våra ryggsäckar i affärerna och som regel ber ingen att få se vad vi har i dem.

En förmiddag sista veckan tillbringas vi på universitetet i Linköping. Natalya Demenyuk, en före detta elev till mig, med ryska som modersmål, arbetar som studievägledare där och hon ger oss en högst initierad genomgång av hur det är att studera vid ett svenskt universitet. Hon har själv tidigare varit student i Linköping. Dima som är filosofilärare vid ett av universiteten i Cheboksary lyssnar intensivt och ställer många frågor.

Vi kommer in på examination och Natalya förklarar att man i Sverige gärna vill att studenterna ska uttrycka egna tankar, komma med alternativa lösningar, försöka se en fråga ur flera olika perspektiv.

”Ofta finns det ju inte ett absolut rätt svar, det kan finnas flera alternativa sätt att svara,” framhåller Natalya som läst juridik.

Senare på dagen tar Dima upp besöket med mig. Förmiddagens vistelse har rört om mycket i hans huvud. Han säger att ingenting, absolut ingenting av det han hört, är likt universitetsliv i Ryssland. Aldrig hade han kunnat ana att utbildningssystemen mellan länderna var så totalt olika!

Jag får också veta att i Ryssland finns det nästan alltid ett enda rätt svar på examinatorens frågor.

Under någon av de sista dagarna tillsammans försöker vi fånga in det relativt långa besöket, men det visar sig inte vara helt lätt. Dag efter dag har de översköljts av vårt västeuropeiska tänkande och levit i vår vardag. Ständigt har såväl de som jag konfronterats med skilda koder och olika system. Jag har försökt att hålla värderingarna på avstånd även de gånger jag märkt att mina vänner velat väga system mot varandra. Intrycken har kastat sig över dem och till slut ber Dima om betänketid.

Fantastiskt och sagolikt – och svårt

Vi bestämmer att efter hemkomsten ska de i lugn och ro göra en sammanfattning av sina intryck av Sverigebesöket och mejla till mig. Efter en vecka kommer så

deras tankar och jag har översatt det mesta av det de skriver; ibland är min översättning av tydlighetsskäl lite fri.

”Tack vare våra vänner i Sverige och organisationen Sverigekontakt bär vi nu inom oss outplånliga spår av en tjugotvå dagar lång resa. Det har verkligen varit ett äventyr för oss. Mycket av det vi gjort, gjorde vi för första gången i våra liv: flög uppe i luften, badade i Östersjön, åkte färja, besökte ett dussintal svenska städer och samhällen, åkte med tystgående snabba tåg, provade på den lugna tunnelbanan i Stockholm. Vi lärde känna många människor, vi åt en massa svensk mat och köpte en lärobok i svenska och lärde oss också några typiska svenska fraser som hej, god morgon, nej tack, tack för maten, det var gott, jag är mätt, trevligt att träffas, hej då.

Sverige är mycket annorlunda än Ryssland. Ibland är skillnaderna så stora att varken vi eller svenskarna riktigt kan förstå dem. En sådan påträngande skillnad handlar till exempel om cyklar. Långa tider står de där helt säkra i sina cykelställ, överallt i svenska städer. Hos oss i Ryssland är detta helt otänkbart.

Sverige är mycket rent, välskött, lugnt, vackert och dyrt att leva i. Priserna på livsmedel chockerade oss verkligen hela första veckan! Överraskande var också att se svenskarna följa trafikregler och andra lagar och förordningar, trots avsaknaden av poliser på gatorna. Och vi imponerades av de rena offentliga toalettterna och de talrika vindsnurrorna speciellt på Öland och i Skåne.

Sverige är inte helt olikt ett sagoland med kanske några små bekymmer och problem. Det är ett stabilt land med rent vatten, som går att dricka direkt från kranen, med stora sjöar, vänligt sinnade gästfria leende människor. Landet har sluppit krig och svält, revolutioner och kollektiviseringar, Gulag och mellanstatliga konflikter.

Gud give att sådant aldrig någonsin ska drabba detta land!”

Nu har mina ryska vänner rest tillbaka. Jag vet inte om, eller när, jag själv kan åka till Cheboksary än en gång. Trots allt är det mycket långt dit. Minst två dagar tar resan. Men under de tre år som jag levit i kontakt med människorna där borta har jag fått många vänner. Nästan varje vecka ramlar det in mejl från Ryssland i min inbox eller så plingar det till i mobilen av ett litet sms.

Egentligen är det nog så, att jag trots avståndet lever mycket nära människorna som bor där borta vid stranden av Volga.

*Helmi Jönestam
helmij@gmail.com*

Rapporter från lägerskolan Sparreviken 2009

Jag heter Elin och bor i Shanghai, Kina, tillsammans med min svenska familj. På somrarna kommer jag alltid till Sverige och bor hos min farmor i Bohuslän. I år hade jag turen att dessutom komma med på Sparrevikens sommarläger i slutet av juli.

Mitt backlag, som hette Bohus, var ett gäng på sju tjejer som bodde tillsammans. Jag fick redan från första stund bra kompisar och de heter Amanda, Julia, Frida, Nathalie, Kim och Stefanie. Vi lekte och pratade jättemycket med varandra och busade också lite ibland.

Tillsammans med de andra backlagen hade vi jättekul varje dag och gjorde massor av saker. Bland annat fick vi lära oss hur man seglar och det var riktigt härligt men lite läskigt ibland. Vissa dagar paddlade vi kanot då vädret var bra för det.

En dag var det dags för camping. Först

Elin (till vänster) och Kim efter sista simturen för i år på Sparreviken.

paddlade vi till en strand och tog ur all packning från kanoterna. På kvällen, när maten var klar, samlades vi alla kring el-

Vi fick stipendium av Sverigekontakt för att gå på Sparrevikens läger eftersom vi bott utomlands. Vi blev väldigt glada eftersom det är roligt att lära känna nya människor.

När vi kom till lägergården Sparreviken blev vi varmt välkomnade av våra husledare eller backlagsledare, som de kallades. Vi fick lämna in alla elektroniksaker man hade med sig. Vår första tanke var att lägret skulle bli tråkigt om man inte ens fick lyssna på musik, men så blev det inte. Första dagen kändes konstig, vi skulle sjunga före maten och lära oss alla gränser på gården. Det som var roligt var att det fanns folk från många olika länder i världen, men alla hade någon relation till Sverige och alla kunde prata svenska. På kvällarna fick vi kvällsfika och ledarna läste mumintrollen för oss. Först tänkte vi; "Mumintrollen, fy vad tontigt", men det visade sig vara ett bra sömnmedel.

Före lägret fick man välja mellan segling eller hajk som tema och vi valde segling. Sparreviken hade köpt in nya fina båtar och vi var de första som fick använda dem. De var helt otroliga, snabba och coola. Först av allt var det teori om hur vi skulle segla och ord och begrepp om båtarna. När vi väl kom ut på havet kapsejsade många, men det var riktigt kul.

Efter några dagar var det dags för hajk. Vi packade ihop olika saker som sovsäck, vindskydd och mat. Vi började gå till ett ställe som hette Sjäddehålan där vi

hört att man kunde hoppa från sju meter. När vi väl kom fram siktade vi mörka moln långt bort i horisonten. Vi satte snabbt upp vindskyddet och letade fram torr ved. Vi lagade mat över öppen eld. Efter maten satt vi och pratade tills det var dags att krypa ner i sovsäckarna. Nästa morgon spöregnade det och allt blev blött, men vi tog oss hem i alla fall. När vi väl hade tagit oss hem var alla väldigt trötta.

Vi började rätt så snart kunna alla sånger och alla ramsor. På kvällarna började man att bli tröttare och tröttare eftersom att dagarna var så intensiva. Vi gjorde många roliga saker men en av de roligaste sakerna var nog leken Capture the flag. Vi gick ut i skogen och delade upp två lag. Leken var känd för att det alltid var någon som skadade sig, men den här gången skadade sig bara två personer före leken. Capture the flag går ut på att man ska ta det andra lagets flagga som de har gömt. Vi höll på i timmar och hade jättekul. När vi kom hem så var kläderna smutsiga och vi var väldigt trötta.

Det bästa med lägret var att lära känna så många nya kompisar från olika delar av världen och att ledarna var toppen.

Sista dagen var alla väldigt ledsna och många grät. Vi avslutade med en stor kramring och sjöng hejdå sånger. En sak är säker, nästa år är vi där igen! Tack Sverigekontakt för att ni lät oss få vara med om detta.

*Oliver Rosengren och Nils Modeér
Maputo, Moçambique*

den. Vi grillade korb och till efterärt grillade vi marshmallows och bananer med choklad. Mums! Trötta och mätta somnade vi i våra sovsäckar under ett vindskydd. Det behövdes, för det regnade lite, men det var bara mysigt.

Det är helt omöjligt att säga vad som var roligast eller bäst på lägret. Populärt var att gå till markan och köpa godis de dagar som vi fick göra det. Maten var supergod och jag åt massor. Alla ledarna var snälla och de gjorde det roligt och trevligt för alla barn som var med.

Jag vill absolut rekommendera ett läger på Sparreviken och jag planerar att åka dit igen nästa sommar!

Tusen tack för stipendiet från Sverigekontakt! Det var verkligen tur att just jag fick det i år.

*Elin Andren
Shanghai*

Vilken fantastisk lägervecka jag har haft på Sparreviken!

Lucas hittade en spindelkrabba.

Vi gjorde så många kul saker i år, liksom vi hoppade av bergen, fiskade för krabbor, paddlade kanot och seglade. Jag tror att min favorite sak var att busa med kompisar!

Vi hade mycket fint väder, vi bada mycket och vi hoppade av sex meter berg i vattnet. Det känns som jag har lärt meg mer svenska på denna veckan än dom andra tre veckor som jag var i Sverige.

Tack för att jag fick stipendium av er och fick vara med om så mycket roligt.

*Lucas Anderson 11 år
Los Angeles, Kalifornien USA*

Jag hade väldigt roligt och det kändes som vi hann med väldigt mycket på de 12 dagarna jag var på Sparreviken.

Det första alla gjorde var ett impro, det var väldigt kallt fast som tur var inte så många maneter. Vi tog det lugnt första dagen, mest ägnade vi oss åt att packa upp och lära känna alla. På kvällen var det en hej bal där alla ledarna klädde ut sej och visade små teater stycken och liknande.

Dagarna därefter seglade vi de nya Laser Bahia båtarna, vilket var jätte skoj! Det var bra väder, soligt och det blåste mycket, därför kapsejsade vi hela tiden vilket var väldigt roligt! Vi gick också på hajk en kväll, grillade gott pinnbröd och hajkgodis och sov ute under vindskydd eftersom att det regnade så mycket. Vi hann också med vattenolympiad, lösa mysterium hos spågunnor och prinsessor, bada i Skädehålan, plocka bär, paddla kajak, göra kompis armband, disco, spela fotboll och en massa mer!

Sista kvällen hade vi hej då bal där varje back lag hade kommit på någon pjäs eller liknande, ca 5min lång, och fick

Johanna Henriksson (4:e från vänster med rosa tröja) och kompisar på backlaget.

visa den för alla barn och ledare. Det var jätte skoj och det var kul att träna och visa den, också att se vad alla andra hade valt att visa den.

Jag är väldigt tacksam och glad över

att jag fått vara på Sparreviken och skulle gärna rekommendera andra att åka dit.

Johanna Henriksson
Hong Kong

Nätverkskonferens den 20–22 mars i Köln för svenska skolföreningar i Tyskland och Basel

Den 20–22 mars 2008 arrangerade Svenska skolföreningen i Köln den årliga nätverkskonferens som erbjuder vidareutbildning och erfarenhetsutbyte för lärare samt styrelse- och föreningsmedlemmar i de svenska skolföreningarna i Tyskland och Basel.

Nätverkskonferensen organiserades ideellt av föreningens medlemmar och upplutningen blev stor med 36 deltagare.

Anne-Marie Körling, lärare och lärarutbildare på Lärarhögskolan i Stockholm ledde workshopen som presenterade språkutvecklande förhållningssätt, metoder och övningar i klassrummet inspirerade av Vygotskys teori om den proximala utvecklingszonen. Flera lässtrategier diskuterades och "read out think out" som en modell för att få eleverna att gå i dialog med och utveckla ett kritiskt förhållningssätt till texter fångade vårt intresse. I en diskussion om rättning fick vi tips om hur elever själva kan skriva sig fram till rätt stavning och hur eleven med "muntlig skrivning" med vilken skriftspråket uttalas högt kan erövra kunskap om interpunktion utan att söka traditionell lärarhjälp där läraren blir genvägen till svaret. Ur sitt eget klassrum berättade

Anne-Marie Körling också om hur eleverna tränas till att vända sig till andra informationskällor och till varandra i sökandet efter svaret på sina frågor.

Inspirerande samtal kring lärarens olika möjligheter att visa olika modeller och öva eleven i att utvärdera sitt eget arbete och få insikt om sin egen förmåga gav idéer för läsårets arbete. Anne-Marie förde in samtalen på hur förväntningar formar elevprestationer och betonade skillnaden mellan att se och bekräfta eleven och bedöma den. Samtalet blev en nyttig påminnelse för oss vars elever i den tyska skolan snarare formas till att söka beröm och tenderar att göra läraren till målet för lärandet. Med exempel ur sitt eget klassrum visade Anne-Marie Körling hur läraren genom att se potentialen och förutsättningarna för lärande i olika stadier i utvecklingszonen kan möta eleven i den fas den befinner sig och föreslå individuella utmaningar, ge redskap utan att dominera läroprocessen.

Vidare samtal kretsade kring – möjligheterna att starta en skolblogg där utlandssvenska barn kan möta elever

i Sverige. Intresset var stort och Utbildningsradion kommer att kontaktas i detta syfte.

– lektionstips 10 i topp! Lärare delade med sig av lyckade lektionsupplägg.

– svenska språkets status som modersmålsundervisning i Tyskland.

– presentation av gemensamt sammanställd lista med skönlitterära förslag för undervisningen.

I pauserna botaniserades det i läromedel på vårt bokbord där även generösa gåvor från våra sponsorer låg och väntade.

Som arrangörer kan vi se tillbaka på en ytterst lyckad konferens vi ser redan nu fram emot nästa års konferens i Düsseldorf då vi på våra deltagares inrådan får träffa Anne-Marie Körling igen.

Med denna rapport från vår nätverkskonferens vill vi tacka Sverigekontakt som bidragit till att göra den så lyckad!

Isabella Kolbert
isabella.kolbert@scandilingua.de

Lösningen till förra korsordet.

Ordet vi sökte i förra korsordet: Grini.
Ett okänt fångelse under bl.a. andra världskriget. Låg nära Oslo.

Pristagare:

Gunnar Fjellander, Malmö.
Anita Killius, Partille.
Brita Smede, Lund.

Grattis!

Riksföreningens bok Internationell
Nationalism kommer med posten.

DET BERÖMMA HOS FLOSÖFEN KANT	FLEOD	FINNIS FÖRE PÅP	HUMANNIST	KAN MAN FÄ	STYL	GRUPP	E	T						
SPELMAN KORT	K	N	HÄSSE I TV 3	A	R	O	OBRUS? NÅ, SEG- DRAGEN	T	R	Ä	I	G		
SÄMT ÄNG	M	A	GERDA, FÖR? PUB. P1	A	R	A	HAR EN RING	GRÖN- LAND	DÖ	F	A	L	N	A
ÄR LITE GRÖNA SER MAN RÄTT PÅ	T	U	N	S	Å	D	D	JÄRNVÄGS- KORT SÅG KORT		K	I	L		
INER BOTT	M	E	S	T	R	A	M	HAR DÖN	F	P	O	CS	E	
EU FERRI	E	G	HAR ANSKA- KOLL	T	S	K	U	KAN MAN VÄDRA	FOK	S	A	M	A	N
BOND- BOV	N	O	LOSSNAR VID PPTORNAS SPÄNNE	I	S	S	J	O	K	HERRENS LÄKARE?	HAN ÄR LITEN	P	L	U
GLÄD- JE	Y	R	A	BETES- ÄNG	V	ÄR	O	A	N	A	T	E	M	A
SNÖHYD- KADS	I	G	L	O	O	O	OR	D	N	I	N	G	M	I
NÄR DEN LÄG- GER SIG	I	S	R	Ö	K	T	M	A	L	T	N	A	Ä	D
WITEN- FALL	K	A	T	A	R	A	K	T	I	D	S	A	L	M
F L I G	R	A	F	D	O	K	S	V	Ä	L	K	V	Ä	D
A	APRIL 2009	F	L	E	N	A	S	Ä	L	L	V	Ä	R	L

Nedanstående foto är taget, troligen, på 1920-talet i Porkkala, Finland och finns i Riksföreningens fotoarkiv.
Alla foton kommer senare att kunna beskådas via Riksföreningens hemsida.

DJURISKT BAD

Konstruktör: Conny Stoopendahl
Fotograf: Okänd

DÄ- LI- GA	EN BONDBOV- ORGANISATION	SLÖ	YTA	KÖR	OUPPMÄRK- SAM	KAN MAN KÖRA I				EN SAGO- MAM- MA	RIKTNING	DÖDS- TRÄ- KIG	SIMONSSON	RENA	EGYPTISK GUD
KARI- KATYR	2									TJÄTA EL. ÄLTA		12			
SÄT- T	TON		PRISAD POET							SMALTNING	I GENER				KAN MAN GÅ PÅ?
SA- I- CKE	7	UTREDER		F.D. TIDNING							3				
LEK		NY	6							URBAN EEK	Y T A		VID NÄLSTICK		
GOJA				Augusti 2009		EN SJÖNG LUNDELL OM KORT KORT		KORT KUNG	GÄNGER KORT	ATT GÅ PÅ	K O S	KAN MAN KOMMA			DEN GÅR MAN PÅ
FAT- TI- GA		SYMBOLER FÖR NORÉNJUL?	5							EDERAR				8	
TON		EN TON	BLEV OS- CAR II	TAS ÄV DILL	DJUR	DEN BOR KOSBON PÅ		POL- DE- BATT- ÄMNE		GRUND- ÄMNE	SNED	ÄR TRÄ- KIGT		ATT DRA FÖR	SKOLAD
SURFAS PÅ	DEN FÄR BLÅ BÅR		13			VAJAR I VINDEN SKAMSTÄL- LET			EN GRÄNS OMOGET			LOTSAD	OCKSÅ EN PIPPI		
	OCKSÅ ETT TAL POIKE			DAM MINUS SELL	HAND- ARBETE KAN SPELAS					KRAFT		FIRAR VÄL INTE NORÉN?		ROPADE MAN TILL NARKOS- LÄKAREN?	OCKSÅ EN RESTAU- RANG
SVÄ- M- P									UTROP	SÄ- RO- MÄ- RE		11	R E K O	1	
GRÄTA	10				F O G										
TÖRN- ROSA				ÄR K A R G										9	CS

Lösningens ordet i de BLÅ nummerade rutorna utgör tävlings svaret. Vi söker en "svensk" skola i USA, som tyvärr upphörde på 1980-talet. Tre vinnare får en bok ur föreningens boklager. Adress finns på sidan 3 i tidningen. Lösningen oss tillhanda senast 15 oktober 2009. Märk kuvertet "Tävling 2". Lycka till.

Kalles kaviar, knäckebröd... och svenska böcker?

Vi levererar svenska böcker till utlandet!
Böckerna ser du på www.bokia.se och ni
beställer genom att skicka ett mail till
sverigekontakt@bokia.se

Bokia

KLIV IN I EN ANNAN VÄRLD

Beställ via mail:
sverigekontakt@bokia.se
För medlemmar i Riksföreningen
Sverigekontakt gäller särskilda fraktvillkor.

Vi lotsar dig säkert i hamn. I alla väder.

Hos Sveriges största och äldsta stiftelseförvaltare är du i goda händer. Som kund får du tillgång till en bred expertis och unika kunskaper inom hela stiftelseområdet. En skräddarsydd och professionell förmögenhetsförvaltning gör att du alltid kan känna dig trygg.

Om du har en privat förmögenhet kan vi dessutom erbjuda en personlig förvaltare och experthjälp inom de flesta områden som rör din ekonomi. Inom Private Banking erbjuder vi dig personliga lösningar, finansiell helhetssyn och professionell förvaltning.

Vi erbjuder dig vår tid, vår kunskap och vårt engagemang.

Kontakta oss på Institutioner & Stiftelser
Telefon: 031-62 25 16
E-post: stiftelser.goteborg@seb.se

Välkommen!

SEB
Financially yours

SVERIGES LEDANDE INTERNATSKOLA

Gymnasie- och grundskoleutbildning åk 7-9. Utbildning på svenska eller engelska.
IB-program sedan 25 år med mycket goda resultat.
Mångfald av fritidsaktiviteter. Nära kontakter med högskolor och näringsliv.

SIGTUNASKOLAN HUMANISTISKA LÄROVERKET

Telefon: +46 8 592 571 00

www.sshl.se

